

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu • Työelämä • 2019:10

Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2017

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:10

Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2017

Lasse Ahtiainen

Työ- ja elinkeinoministeriö

ISBN painettu: 978-952-327-397-9

ISBN PDF: 978-952-327-398-6

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto / Erja Kankala

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Työ- ja elinkeinoministeriö	4.3.2019	
Tekijät	Lasse Ahtiainen		
Julkaisun nimi	Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:10		
Diaari/hankenumero		Teema	Työelämä
ISBN painettu	978-952-327-397-9	ISSN painettu	1797-3554
ISBN PDF	978-952-327-398-6	ISSN PDF	1797-3562
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-398-6		
Sivumäärä	78	Kieli	suomi
Asiasanat	palkansaajaliitot, järjestäytymisaste, ammattiliittojen jäsenrakenne, järjestäytyminen		
Tiivistelmä	<p>Tutkimus on jatkoa työministeriössä tehdyille Timo Kauppisen ja Virpi Köykan Palkansaajien järjestäytyminen 1989, Linda Sandqvistin Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 sekä Lasse Ahtiaisen vastaaville tutkimuksille vuosilta 2001, 2004, 2009 ja 2013. Ensimmäisenä tarkoituksena on selvittää, millaista järjestäytyminen on vuonna 2017 aiempiin tutkimuksiin verrattuna. Järjestäytymistä selvitettiin maaliskuussa 2017 keskusjärjestöihin kuuluville ammattiliitoille suunnatulla kyselyllä. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja siinä kysytään järjestäytymisen lisäksi myös liittojen jäsenrakennetta. Keskeistä järjestäytymisasteen selvittämisessä on edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä, jonka osuus palkansaajien ja työttömien yhteismäärästä muodostaa järjestäytymisasteen. Vuoden 2017 lopussa ammattiliitoissa oli kaikkiaan 2 043 000 jäsentä. Näistä kuitenkin 630 000 eli 30,8 % voidaan luokitella varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella oleviksi. Edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä oli vuoden 2017 lopussa kaikkiaan 1 414 000 ja sen perusteella laskettu järjestäytymisaste on 59,4 %. Vuonna 2013 vastaava luku oli 64,5 % ja siten järjestäytymisaste on laskenut 5,1 prosenttiyksikköä.</p> <p>Yhteyshenkilö Heikki Räisänen, Työllisyys ja toimivat markkinat -osasto puh. +358 295 047 118</p>		
Kustantaja	Työ- ja elinkeinoministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Grano Oy, 2019		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Arbets- och näringsministeriet	4.3.2018	
Författare	Lasse Ahtiainen		
Publikationens titel	Fackliga organiseringen i 2017 Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2017		
Publikationsseriens namn och nummer	Arbets- och näringsministeriets publikationer 2019:10		
Diarie-/ projektnummer		Tema	Arbetslivet
ISBN tryckt	978-952-327-397-9	ISSN tryckt	1797-3554
ISBN PDF	978-952-327-398-6	ISSN PDF	1797-3562
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-398-6		
Sidantal	78	Språk	finska
Nyckelord	fackliga organiseringe, organiseringsgraden, fackförbundens medlemsstruktur		
Referat	<p>Denna undersökning är en fortsättning på undersökningarna Palkansaajien järjestäytyminen 1989 av Timo Kauppinen och Virpi Köykkä, Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 av Linda Sandqvist och Lasse Ahtiainens motsvarande undersökning åren 2001, 2004, 2009 och 2013. Den primära avsikten är att utreda hurdan den fackliga organiseringen var under 2017 i jämförelse med tidigare undersökningar. Den fackliga organiseringen utreddes i mars 2017 med en enkät som var riktad till fackförbund som hör till en centralorganisation. Enkätblanketten var densamma som vid de tidigare undersökningarna och utöver facklig organisering ställdes frågor kring fackförbundens medlemsstruktur. Centralt vid utredningen av organiseringsgraden är det antal medlemmar som omfattas av intressebevakning. I slutet av 2017 fanns sammanlagt 2 043 000 medlemmar i fackförbunden. Av dessa kan emellertid 630 000, dvs. 30,8 %, klassificeras som medlemmar utanför den egentliga intressebevakningen. I slutet av 2017 fanns sammanlagt 1 414 000 medlemmar som omfattades av intressebevakning. Organiseringsgraden, som beräknats utgående från detta, är 59,4 %. År 2013 var motsvarande andel 64,5 %. Således har organiseringsgraden minskat med 5,1 %.</p>		
Förläggare	Arbets- och näringsministeriet		
Tryckort och år	Grano Ab, 2019		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Economic Affairs and Employment		4.3.2019
Authors	Lasse Ahtiainen		
Title of publication	Organization of wage and salary earners in 2017		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Economic Affairs and Employment 2019:10		
Register number		Subject	Working Life
ISBN (printed)	978-952-327-397-9	ISSN (printed)	1797-3554
ISBN PDF	978-952-327-398-6	ISSN (PDF)	1797-3562
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-398-6		
Pages	78	Language	Finnish
Keywords	organization of wage and salary earners, rate of organization, member structure		
<p>Abstract</p> <p>The study is a continuation to Timo Kauppinen's and Virpi Köykkä's study on the organization of wage and salary earners 1989, Linda Sandqvist's study on the organization of wage and salary earners in Finland 1994, and Lasse Ahtiainen's corresponding studies in 2001, 2004, 2009 and 2013. The primary aim is to clarify what organization is like in 2017 compared to earlier studies. Organization was clarified by an inquiry made with trade unions belonging to the central organizations in March 2017. The questionnaire was the same as in earlier studies, with questions on the member structure of the unions in addition to organization. The crucial thing in finding out the rate of organization is the number of members covered by the supervision of interests. The share of the total number of wage and salary earners and the unemployed constitutes the rate of organization. At the end of 2017, there were a total of 2,043,000 members in the trade unions. Of these, 630,000, i.e. 30,8%, can, however, be classified as being outside actual supervision of interests. A total of 1,414,000 members were covered by the supervision of interests at the end of 2017. The rate of organization calculated on the basis of this is 59,4%. In 2013, the corresponding figure was 64,5%, and thus the rate of organization has decreased by 5,1%.</p>			
Publisher	Ministry of Economic Affairs and Employment		
Printed by (place and time)	Grano Ltd, 2019		
Distributed by/ publication sales	Electronic version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Esipuhe	9
1 Johdanto ja tutkimuksen toteuttaminen	11
1.1 Johdanto.....	11
1.2 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus.....	11
1.3 Tutkimuksen toteuttaminen.....	14
2 Järjestäytymistä koskevat käsitteet	16
3 Ammatillinen järjestäytyminen	18
3.1 Järjestörakenteen muutokset.....	18
3.2 Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät.....	21
4 Ammattiliittojen jäsenistön kuvaus	23
4.1 Erytisryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin.....	23
4.2 Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet.....	26
4.4 Ulkomailla työskentely	27
4.5 Maksavat jäsenet.....	28
4.6 Naiset ammattiliitoissa	29
4.7 Ikärakenne.....	31
5 Jäsenistö toimialoittain	32
5.1 Päätoimialat.....	32
5.2 Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat.....	34
5.3 Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin	34
6 Järjestäytymisaste	37
6.1 Kokonaisjärjestäytymisaste	38
6.2 Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.....	38

7 Muut tutkimukset ja tulosten arviointi	45
7.1 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt...	45
7.2 Työttömyyskassat	54
7.3 Työolobarometri	67
7.4 Tulosten arviointia	70
 LÄHTEET	 75
 Liite 1. Järjestäytymiskysely 2017	 76

ESIPUHE

Palkansaajien järjestäytymisastetta selvittäneillä tutkimuksilla on jo pitkä perinne. Ensimmäinen selvitys on vuodelta 1989, jolloin tekijöinä olivat työministeriön virkamiehet Timo Kauppinen ja Virpi Köykkä. Tämän jälkeen selvityksiä on tehty vuosina 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013. Käsillä oleva selvitys on siten seitsemäs palkansaajien järjestäytymisasteselvitys.

Tämän kertaisen selvityksen, kuten neljän edellisenkin selvityksen laatimisesta on vastannut tutkija Lasse Ahtiainen. Selvitys on tehty palkansaajajärjestöille lähetetyillä kyselyillä. Yksittäisten liittojen vastauksista saadut tiedot on laskettu yhteen ja tuloksia on verrattu kaikkien palkansaajien ja työttömien määrään, josta järjestäytymisprosentit on sitten laskettu. Kyselyn avulla on saatu selvitystä myös liittojen jäsenrakenteesta.

Tulokset osoittavat, että palkansaajien järjestäytymisaste on edelleen laskenut. Laskua on tapahtunut sekä naisten että miesten järjestäytymisessä. Merkille pantavaa on, että naisten järjestäytymisaste on ollut ja on edelleen miesten järjestäytymisastetta korkeampi. Mielenkiintoisia ovat niin ikään tiedot järjestäytymisaste-eroista eri aloilla: julkisella sektorilla sekä teollisuudessa työskentelevien järjestäytyminen on yleisempää kuin yksityisellä palvelualoilla. Johtopäätösosiossa Ahtiainen peilaa järjestäytymisasteessa tapahtuneita muutoksia työmarkkinoiden yleiseen kehitykseen. Selvitysten 30-vuotinen jatkumo antaaakin perspektiiviä tällaisille arvioinneille.

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää lämpimästi Lasse Ahtiaista huolellisesti suoritetusta työstä. Kiitoksen ansaitsevat myös palkansaajaliitot, joiden panos on ollut tutkimuksen onnistuneen suorittamisen perustana. On suorastaan hämmästyttävää, että tutkimukseen saadut vastaukset ovat peittäneet peräti 99 prosenttia palkansaajaliittojen kokonaisjäsenmäärästä.

Työ- ja elinkeinoministeriön puolesta tutkimuksen toteutusta ovat valvoneet hallitusneuvos Tarja Kröger ja tutkimusjohtaja Heikki Räisänen.

Työ- ja elinkeinoministeriössä helmikuussa 2019

Tarja Kröger
hallitusneuvos

1 Johdanto ja tutkimuksen toteuttaminen

1.1 Johdanto

Tässä tutkimuksessa selvitetään palkansaajien järjestäytymistä palkansaajaliitoille tehtävän kyselyn avulla. Tutkimus on toistettu noin neljän vuoden välein ja pyrkimyksenä on saada yleiskuva järjestäytymisen kehityksestä. Yksittäisten liittojen vastauksista saadut tiedot lasketaan yhteen ja verrataan tuloksia yleiseen palkansaajien ja työttömien määrään, mistä voidaan laskea kulloinenkin järjestäytymisaste. Ratkaisevaa tutkimuksen onnistumiselle on se, että mahdollisimman moni liitto vastaa kyselyyn. Liitot ovat vastanneet kyselyyn kiitettävän hyvin ja tähän tutkimukseen saadut vastaukset peittävät peräti 99 prosenttia palkansaajaliittojen kokonaisjäsenmäärästä.

Raportissa esitetään myös Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten, työttömyyskassatilastojen ja työ- ja elinkeinoministeriön Työolobarometrin järjestäytymistä koskevat tulokset. Niiden avulla arvioidaan ja täydennetään tämän tutkimuksen tuloksia..

1.2 Tutkimuksen lähtökohdat ja tarkoitus

Työministeriö ja myöhemmin työ- ja elinkeinoministeriö on kerännyt vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013 kyselytutkimuksella tietoja palkansaajien ammatillisesta järjestäytymisestä (Kauppinen ja Köykkä 1991; Sandqvist 1996; Ahtiainen 2002, 2006, 2011a ja 2015). Lisäksi oli tehty samaa aihetta koskeva analyysi Tilastokeskuksen Työelämän laatu 1990 -haastatteluaaineiston pohjalta (Backberg 1993).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on päivittää aiempien tutkimusten tiedot. Uusi kysely suoritettiin maaliskuu-marraskuussa 2018 ja tiedot ovat vuoden 2017 lopusta.

Tutkimus on rinnakkaistutkimus vuonna 2007 ensimmäisen kerran tehdylle työehtosopimusten kattavuustutkimukselle (Ahtiainen 2007, 2011b ja 2016). Järjestäytymistutkimukset ja työehtosopimusten kattavuustutkimukset on ajoitettu käsittelemään mahdollisimman tarkasti samoja ajankohtia ja niillä pyritään antamaan kokonaiskuva sekä palkansaajien että työnantajien järjestäytymisestä ja sen kehityksestä. Työehtosopimuksia koskeva uusi tutkimus on tarkoitettu laatia vuonna 2019 ja se käsittelee kaudella 2017/2018 solmittuja sopimuksia..

Vuosien 1989 ja 1994 järjestäytymistutkimusten ajankohdat poikkesivat huomattavasti toisistaan. Vuonna 1989 elettiin vahvaa nousukautta ja 1994 taas oltiin syvällä lamassa. Aiempien tutkimusten yhtenä oletuksena oli, että järjestäytyminen vaihtelee suhdanteiden mukaan. Lamakausi ei välttämättä heikennä ammattiliittojen asemaa ja vähennä järjestäytymistä, vaan saattaa päinvastoin työpaikan menetyksen ja työttömyysuhan alla lisätä sitä. Vuosien 1989 ja 1994 (Kauppinen ja Köykkä 1991; Sandqvist 1996) tutkimusten perusteella näyttää todellakin siltä, että laskusuhdanne ainakin Suomessa lisäsi järjestäytymistä. Tutkimusten välisenä aikana ammatillinen järjestäytyminen kasvoi huomattavasti.

Vuonna 2001 oli toivuttu lamasta ja eletty varsin pitkään korkeasuhdannetta. Tilanne vuonna 2001 oli taas erilainen kuin kumpanakaan edellisenä tutkimusajankohtana. Tuolloin oli jo merkkejä taloudellisen kasvun hidastumisesta, mutta mm. kuluttajien luottamus tulevaisuuteen säilyi melko hyvänä. Vuonna 2001 tilanne muistutti enemmän vuotta 1989 kuin vuotta 1994. Tämä näkyi myös palkansaajien ammatillisessa järjestäytymisessä. Järjestäytyminen oli laskenut lähes vuoden 1989 tasolle, 71.2 prosenttiin. Työttömyyden uhan alenemisen ohella järjestäytymiseen vaikutti 1990-luvulla keskusjärjestöjen ulkopuolisen Yleisen työttömyyskassan YTK jäsenyyden yleistymisen. Raporteissa voitiin todeta, että työttömyyskassojen jäsenyys oli pysynyt lähes ennallaan, kun taas liittojen jäsenyys oli alentunut selvästi. Tämä on todettu myös muissa tutkimuksissa (Böckerman ja Uusitalo 2005).

Vuoden 2004 tutkimuksella selvitettiin järjestäytymisen kehitystä melko vakaina aikoina. Järjestäytyminen oli yhä laskenut ja riippumaton YTK-kassa vahvasti asemaansa. Tuolloin tutkimuksessa pyrittiin myös syventämään liittojen ikärakenne- ja

toimialarakennekehitystä. Aiemmissä tutkimuksissa ikä- ja toimialarakenteet jäivät vertailtavuuden puutteen ja osin epätarkkojen tietojen takia jossain määrin hatariksi.

Vuoden 2008 finanssikriisistä oltiin toipumassa vuoden 2009 tutkimuksen ajankohdana. Keskusjärjestöjen jäsenmäärä pysyi lähes samana kuin aiemmin, mutta YTK-kassa jatkoi kasvuaan. Siten tutkimuksessa mitattava järjestäytymisaste edelleen laski hieman.

Seuraavana tutkimusajankohtana, vuonna 2013, elettiin taas syventyvää lama-kautta. Työttömien määrä oli kasvussa, bruttokansantuote laski toista vuotta peräkkäin ja vaihtotaseen alijäämä oli suurimmillaan sitten vuoden 1991. YTK-kassan jäsenmäärä kasvoi tasaisesti ja järjestäytymisaste jatkoi laskuaan.

Tämä tutkimus käsittelee tilannetta vuoden 2017 lopussa. Ensisijaisena tarkoituksena on kerätä vastaavat tiedot kuin aiempina tutkimusvuosina ja katsoa, miten järjestäytyminen palkansaajaliittoihin on kehittynyt. Tutkimuksella ei päästä kovin syvälle järjestäytymisen kehitykseen ja sen syihin, mutta kuitenkin vertailtavuus aiempaan luo pohjan ainakin kehityksen yleiseen tarkasteluun ja syiden arviointiin.

Tutkimus tapahtui ammattiliitoille suunnatulla internet-kyselyllä maaliskuu-marraskuussa 2018. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissä tutkimuksissa ja selvitettäviä asioita ovat:

- järjestäytymisen määrä
- jäsenmaksua maksavien jäsenten määrä
- eläkeläisten, opiskelijoiden, yrittäjänä toimivien jäsenten,
- erilaisten vapaajäsenten, ulkomailla työskentelevien ja
- työttömien määrä
- järjestäytyneiden jakautuminen keskusjärjestöittäin
- jäsenistön sukupuoli-, ikä- ja toimialarakenne
- potentiaalisten jäsenten määrä ja järjestäytymisaste

1.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Kysely lähetettiin kaikille keskusjärjestöihin (SAK, AKAVA, STTK) kuuluville ammattiliitoille maaliskuussa 2017. Kysely rajattiin keskusjärjestöihin ja niiden osalta on mahdollisuus vertailtavuuteen. Keskusjärjestöihin kuuluvat liitot ovat pysyneet samoina vaikkakin yhdistymisiä ja keskusjärjestöjen vaihtoja on hieman tapahtunut. Tutkimus toteutettiin internet-kyselynä. Vastauksia kerättiin vuoden 2018 marraskuuhun asti.

Kyselylomake toimitettiin kaikkiaan 70 keskusjärjestöihin kuuluvalla liitolla. Vastauksia saapui yhteensä 64 eli liitoittainen vastausprosentti on 91.

AKAVA:n liitoista vastaamatta jättivät Agronomiliitto, Suomen Toimintaterapeuttiitto, Akavan Yleinen Ryhmä, Suomen Arkkitehtiliitto ja Ammattiliitto AVA. SAK:sta vastaus puuttuu Suomen Huippu-urheilijoiden Unionilta. Kaikki STTK:n liitot vastasivat kyselyyn.

Vastaamatta jättäneiden liittojen yhteinen jäsenmäärä oli vuoden 2017 lopussa 20 975. AKAVA:n jäseniä näistä on 18 580 ja SAK:n 2 395. Kaikkien keskusjärjestöjen jäsenistä tutkimukseen vastanneet liitot kattavat 99 % eli vastausten edustavuus on liki täydellinen.

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneet liitot keskusjärjestöittäin

	SAK	AKAVA	STTK	Yhteensä
Liittoa yhteensä	17	37	16	70
Vastanneet	16	32	16	64
Vastauksia puuttuu	1	5	0	6

Aiemmissa tutkimuksissa ammattiliitoille tuotti vaikeuksia vastata täydellisesti joihinkin kysymyksiin. Varsinkin ikärakennetta koskevan kysymyksen vastaukset olivat puutteellisia. Tilanne on jonkin verran kohentunut. Valtaosa liitoista voi itse tulostaa jakaumia jäsenrekisteristään. Vastauksissa pyydettiin kuitenkin ikärakennetta ensisijaisesti liiton työssäkäyvien jäsenten osalta. Tämä onnistui kuitenkin vain kohtalaisesti. Ikäryhmittäisessä järjestäytymisen kehityksessä turvaututaan paljolti Tilas-

tokeskuksen Työvoimatutkimuksesta saataviin tietoihin. Toimialajakauma oli hyvin selvillä ja oli luonnollista ilmoittaa se vain työelämässä mukana olevien osalta.

Kokonaisjäsenmäärät, erityisryhmät, maksavat jäsenet ja ulkomailla työskentely olivat vastauksissa hyvin selvillä. Erityisryhmissä tulkintavaikeuksia oli aiemmissa tutkimuksissa vapaajäsenten osalla. Varsinkin SAK:ssa oli liittoja, joissa pitkäaikaisen jäsenyyden ansiosta myönnetty vapaajäsenyys aiheutti virheitä. Sängen usein vapaajäseniin sisältyi työssäkäyviä jäseniä ja toisaalta taas eläkeläisvapaajäsen oli sijoitettu sekä vapaajäseniin että eläkeläisiin. Nämä saatiin tarkennettua jo vuoden 2013 tutkimuksessa. Jäsenyysaikaan perustuvasta vapaajäsenyydestä on luovuttu lähes kokonaan ja vapaajäsenyys on tässä tutkimuksessa varsin vähäistä.

Vastaamatta jättäneiden liittojen tiedot on haettu muista lähteistä. Kokonaisjäsenmäärät saadaan internetistä ja muut tiedot lasketaan näistä samassa suhteessa kuin aiemmissa tutkimuksissa liittojen tutkimuksiin antamien vastausten perusteella. Tämä ei juuri vääristä tuloksia, koska keskusjärjestöjen jäsenistä vastaamatta jättäneet liitot edustavat vain noin yhtä prosenttia.

2 Järjestäytymistä koskevat käsitteet

Keskeistä tutkimuksille ovat aiempien tutkimuksien mukaisesti käsitteet:

1. ammattiliitto
2. ammattiliiton jäsen
3. ammattiliiton potentiaalinen jäsen

Ammattiliitto määritetään tässä tutkimuksessa aiempien tutkimusten tavoin keskusjärjestöön kuuluvaksi liitoksi. Perusteluna tälle on esitetty (Kauppinen ja Köykkä 1991), että kyse on keskusjärjestön kautta tapahtuvasta kollektiivisesta etujen ajamisesta suhteessa työnantajiin. Ammattiliitolla tulee olla työnantajaan kohdistuvia, kollektiivisia edunvalvontaan tähtäviä tavoitteita. Pelkästään koulutukseen perustuvia tavoitteita ei lasketa ammatilliseksi järjestäytymiseksi.

Ammattiliiton jäsenyys voidaan määrittää kolmella tavalla:

1. Kaikki jäsenet katsotaan jäseniksi vaikka he olisivatkin eläkeläisiä, opiskelijoita, vapaajäseniä, lepääviä jäseniä, työttömiä tai muita varsinaisen työnantajaan kohdistuvan edunvalvonnan ulkopuolella olevia jäseniä.
2. Jäsenmaksunsa maksaneet ovat jäseniä.
3. Vain edunvalvonnan piirissä olevat ovat jäseniä.

Usein ammattiliiton jäseniksi katsotaan kaikki jäseniksi ilmoittautuneet. Aiempien tutkimusten tavoin kuitenkin tässä tutkimuksessa selvitetään myös muut edellä kuvatut jäsenmääräluvut.

Jäsenmääriä verrataan potentiaalisten jäsenten määrään järjestäytymisasteen määrittämiseksi. Potentiaalisten jäsenten määrä saadaan Työvoimatutkimuksesta ja potentiaalisiksi jäseniksi katsotaan palkansaajat ja työttömät. Tämä merkitsee sitä,

että työvoimasta vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Potentiaalisten jäsenten määrittely ei onnistu aina liittotasolla. Joillain toimialoilla saattaa olla päällekkäisiä liittoja ja toisaalta taas jotkut liitot ovat niin monialaisia, ettei luotettavaa pohjaa potentiaalisten jäsenten laskemiselle ole.

Tutkimuksissa järjestäytymisastetta on käsitelty lähinnä kahdella tavalla. Toisaalta on puhuttu kokonaisjärjestäytymisasteesta, mikä tarkoittaa kaikkien jäsenten määrän suhteuttamista potentiaalsiin jäseniin. Termi näyttää mahdottomalta. Toisaalla ovat siis esim. opiskelijat ja eläkeläiset, kun taas luku, johon heidän määränsä suhteutetaan, ei näitä ryhmiä sisällä. Parempi on puhua edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä ja heidän järjestäytymisasteestaan. Edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet lasketaan siten, että liittojen kokonaisjäsenmääristä vähennetään lomakkeessa selvitettävät erityisryhmät: eläkeläiset, vapaaajaset ja opiskelijat. Liitoissa on jonkin verran yrittäjäjäseniä eikä myöskään heitä lasketa edunvalvonnan piiriin kuuluviksi. He eivät ole mukana työvoimatilastoista lasketuissa potentiaalisissa jäsenissä eivätkä he voi kuulua palkansaajaliittojen työttömyyskassoihin.

3 Ammatillinen järjestäytyminen

3.1 Järjestörakenteen muutokset

Seuraavassa esitetään lyhyt katsaus järjestökentän muutoksiin 1990-luvulta lähtien.

Varsinkin vuoden 1994 tutkimuksen alla järjestökenttä koki suuria muutoksia TVK:n liitot siirtyivät keskusjärjestön konkurssin myötä STTK:n jäsenliitoiksi ja sen jälkeen maassa on ollut kolme suurta keskusjärjestöä. Tilanne kuitenkin rauhoittui varsin pian ja järjestökentän muutokset rajoittuivat ennen vuotta 2004 lähinnä keskusjärjestöjen sisällä tapahtuneisiin liittojen yhdistymisiin.

Vuoden 1994 tutkimuksessa keskusjärjestöihin kuuluvia liittoja oli mukana 87 kappaletta, kun taas vuoden 2001 lopussa niitä oli 81 kappaletta. Liittojen määrää vähensi ajankohtien välillä lähinnä kaksi suurta yhdistymistä, toinen SAK:ssa ja toinen STTK:ssa. Vuonna 2001 muodostettiin Palvelualojen ammattiliitto, PAM. Siihen kuuluvat aikaisempiin tutkimuksiin erillisinä liittoina vastanneet Liikealan ammattiliitto, Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan liitto, Kiinteistöyöntekijäin liitto ja Teknisten ja erikoisammattien liitto. PAM edustaa yksityisiä palvelualoja. STTK:ssa taas lähinnä teollisuuden toimihenkilöitä edustavat Teknisten liitto, Suomen teollisuustoimihenkilöiden liitto, Rakennusteknisten ammattiliitto ja Svenska tekniska funktionärsförbundet perustivat yhteisen liiton, Toimihenkilöunionin, keväällä 2001. Myös nämä liitot vastasivat aiemmin kyselyyn erillisinä liittoina. Vuoden 2001 alussa STTK:n lähinnä valtion toimihenkilöitä edustava STTK-J muutti nimensä Pardiaksi.

Vuosien 2001 ja 2004 välillä suurin muutos oli Tekstiili- ja Vaatetustyöväen liiton yhdistyminen Kemianliittoon keväällä 2004. Vuonna 2001 TEVA:ssa oli 16 000 jäsentä. Suomen Lentoemäntä- ja Stuerttiyhdistys siirtyi AKAVA:sta SAK:n jäsenliitoksi

vuonna 2002. Jäseniä liitossa oli tuolloin 1 800. Postin toimihenkilöliitto erosi kesällä 2003 STTK:n Pardiasta ja liittyi SAK:n jäseneksi. Liitossa oli vuoden 2004 lopussa 3400 jäsentä. Auto- ja Konekaupan Unioni yhdistyi Metalliliittoon vuonna 2004. 3800-jäseninen liitto oli sitä ennen PAM:n yhteistyöjäsen.

STTK:ssa Pardiaan kuulunut Tietoliikenneliitto (6500 jäsentä) liittyi Toimihenkilöunioniin vuonna 2004. Toimiehtoliitto yhdistyi Kunnallisvirkamiesliiton kanssa vuoden 2005 alussa Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitoksi (JYTY). Toimiehtoliitossa oli vuonna 2001 5 900 jäsentä.

Vuonna 2004 tutkimuksessa oli mukana 80 liittoa. Yhdistymisten kautta määrä vähentyi selvästi ja se oli vuoden 2009 lopussa 71.

SAK:ssa julkisen sektorin liitot muodostivat vuonna 2005 Julkisten ja hyvinvointialojen liiton, JHL:n. JHL yhdisti Kunta-alan ammattiliiton KTV:n, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliiton (VAL) ja Valtion yhteisjärjestön VTY:n. Liitossa oli perustettaessa 230 000 jäsentä. Yhteisöjäsenenä siinä ovat olleet alusta asti Vankilavirkailijoiden liitto, Tulliliitto ja Merivartioliitto. Myöhemmin, vuonna 2008 Pardiaan kuulunut, Aliupseeriliitto tuli myös JHL:n yhteisöjäseneksi. Raporteissa JHL:n yhteisöjäsenten tiedot sisältyvät JHL:n lukuihin. Näissä oli yhteensä 6405 jäsentä vuoden 2009 lopussa. SAK:ssa oli tuolloin vireillä myös teollisuusliittojen yhdistyminen. Vuonna 2010 tästä toteutui Viestintäalan ammattiliiton ja Kemianliiton yhdistyminen TEAM-liitoksi.

AKAVA:ssa Suomen Kirkon Pappisliitto ja Kanttori-urkuriliitto yhdistyivät Akavan Kirkollisiksi Ammattiliitoiksi (AKI) vuonna 2005.

STTK:n jäsenliitoista Aliupseeriliitto siirtyi vuonna 2008 SAK:n JHL:n yhteisöjäseneksi. Markkinoinnin ja Myynnin ammattilaiset (SMKJ) ja Pardiassa yhteisöjäsen Päälystöliitto siirtyivät puolestaan samana vuonna AKAVA:n jäseniksi. Aliupseeriliitossa oli tuolloin 2 500, SMKJ:ssä 26 500 ja Päälystöliitossa 4 800 jäsentä. Kuntien Teknisten Keskusliitto liittyi sekin Akavaan vuonna 2007, aluksi Insinööriliiton kanssa Uudeksi Insinööriliitoksi ja vuonna 2009 itsenäiseksi. Jäseniä sillä oli 10 000. Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit RIA liittyi STTK:n jäseneksi vuonna 2007. Liitolla oli myös noin 10 000 jäsentä. Liitto oli aiemmin keskusjärjestöjen ulkopuolella.

Vuosien 2009 ja 2013 välillä keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen määrä väheni kahdella. Vuoden 2013 lopussa niitä oli 69 kappaletta.

ERTO:on kuuluneet Tietotalan toimihenkilöt, noin 8000 jäsentä, siirtyivät vuonna 2011 Insinööriliiton jäseniksi. Samalla näiden keskusjärjestö muuttui STTK:sta AKA-VA:ksi. Suomen Terveystieteiden Liitto siirtyi Akavaan vuonna 2012. Siinä oli tuolloin 7 300 jäsentä.

STTK:ssa pankkialan Ammattiliitto Suora yhdistyi Toimihenkilöunionin kanssa ja uuden liiton nimeksi tuli Ammattiliitto PRO. Suorassa oli tuolloin hieman yli 30 000 jäsentä. Kuitenkin heistä 7000 Nordeassa työskentelevää siirtyi uuteen liittoon, Ammattiliitto Nousuun. Lisäksi 450 Alkon työntekijää siirtyi Pardian jäseniksi. Vuonna 2011 PRO:hon liittyi 1100 jäseninen Ahtaus- ja Huolinta-alan Tekniset-liitto. Vuonna 2013 faktorien Mediaunioni liittyi sekin PRO:n jäseneksi. Liitossa oli vuonna 2013 2480 jäsentä.

SAK:ssa jo edellä mainitun TEAM-liiton muodostumisen lisäksi tapahtui kaksi muutosta vuoden 2009 jälkeen. Rautatieläisten liitto liittyi Julkisten ja hyvinvointialojen liittoon (JHL), vuonna 2011. Jäseniä siinä oli noin 14 000. Lisäksi Suomen Huippu-urheilijoiden Unioni, jossa oli noin 2400 jäsentä, siirtyi SAK:n jäseneksi vuonna 2012. Aiemmin se oli ollut SAK:n yhteistyöjäsen.

Edellisen tutkimusvuoden 2013 jälkeen keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen määrä on lisääntynyt yhdellä. Vuoden 2013 lopussa niitä oli 69 kappaletta ja 2017 lopussa 70.

Vuoden 2013 jälkeen suurin muutos on Metalliliiton, Puuliiton ja TEAM Teollisuusalojen ammattiliiton yhdistyminen Teollisuusliitoksi vuoden 2018 alusta. Liitossa oli vuoden 2017 lopussa kaikkiaan 219000 jäsentä. Paperiliitto jäi SAK:n teollisuusliitoista uuden liiton ulkopuolelle. Tässä tutkimuksessa vastaus saatiin Teollisuusliitolta ja se kattaa kaikkien yhdistyneiden liittojen tiedot vuoden 2017 lopusta.

Akavassa Luonnontieteiden Akateemisten Liitto LAL, Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto YKL ja Metsänhoitajaliitto yhdistyivät vuoden 2017 alussa Luonnon-, ympäristö- ja metsätieteellijöiden liitoksi, Loimuksi. Liitossa on nykyään noin 15 000 jäsentä. Vuonna 2015 Suomen Fysioterapeutit ja Suomen Toimintaterapeuttiliitto perustivat yhdessä uuden kattoliiton Kuntoutusalan Asiantuntijat. Liitto liittyi Akavaan

ja samalla 6300-jäseninen Suomen Fysioterapeutit siirtyi STTK:n Tehystä Akavaan. Vuonna 2016 Terveystieteiden akateemiset johtajat ja asiantuntijat ry muutti nimensä Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry:ksi. Kirkon Nuorisotyöntekijöiden Liiton nimi muuttui 2017 Kasvatuksen ja nuorisotyön asiantuntijat KNT ry:ksi.

Vuonna 2015 STTK:n Luotsiliitto liittyi akavalaiseen Yksityisalojen Esimiehet ja Asiantuntijat YTY ry:hyn. Liitossa oli tuolloin 140 jäsentä. 11 000-jäseninen Suomen Poliisijärjestöjen Liitto SPJL siirtyi STTK:sta Akavaan vuonna 2016. Tullivirkamiesliitto, Ulkoasiainhallinnon Virkailijajhdistus ja Verovirkailijain Liitto irtautuivat STTK:n Pardiasta ja liittyivät Akavaan vuonna 2017. Ne muodostivat uuden kattojärjestön, Ammattiliitto AVAn, jossa on kaikkiaan noin 5700 jäsentä.

3.2 Palkansaajakeskusjärjestöjen kokonaisjäsenmäärät

SAK:n, STTK:n ja AKAVA:n jäsenmäärät on laskettu yhteen niihin kuuluvien liittojen vastauksissaan antamista jäsenmääristä. Vastaamatta jättäneiden liittojen jäsenmäärät on saatu joko keskusjärjestöjen tai liittojen kotisivuilta. Jäsenmäärätiedot ovat ajankohdalta 31.12.2017.

Keskusjärjestöissä oli vuoden 2017 lopussa kaikkiaan 2 043 000 jäsentä. Vuonna 1989 vastaava luku oli 1 877 000, vuonna 1994 2 064 433, vuonna 2001 2 082 265, vuonna 2004 2 107 000, vuonna 2009 2 148 000 ja vuonna 2013 2 157 000. Kokonaisjäsenmäärä kasvoi siten aiempina tutkimusvuosina aina vuoteen 2013 asti ja on sen jälkeen ensi kertaa vähentynyt.

Taulukko 2. Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2013

	SAK	AKAVA	STTK	Yhteensä
Liittoja (kpl)	19	35	15	69
Jäseniä (1000)	1009	586	562	2157
Osuus järjestäytyneistä %	46,8	27,1	26,1	100

Taulukko 3. Ammattiliittojen lukumäärä, yhteenlaskettu jäsenmäärä ja suhteellinen osuus keskusjärjestöittäin vuonna 2017

	SAK	AKAVA	STTK	Yhteensä
Liittoja (kpl)	17	37	16	70
Jäseniä (1000)	927	610	506	2043
Osuus järjestäytyneistä %	45,4	29,9	24,7	100

SAK on keskusjärjestöistä yhä selvästi suurin. Sen kokonaisjäsenmäärä on kuitenkin vähentynyt 82 000:lla vuoteen 2013 verrattuna. AKAVA:n jäsenmäärä on kasvanut 24 000:lla ja STTK:n laskenut 56 000:lla. Kaikkiaan kokonaisjäsenmäärän laskua on 114 000 jäsentä vuodesta 2013.

SAK:n suurimmat liitot ovat Palvelualojen ammattiliitto PAM ja Teollisuusliitto, joissa on kummassakin 226 000 jäsentä. Julkisten ja hyvinvointialojen liitossa, JHL, on 192 000 jäsentä. AKAVA:n liitoista suurin on Opettajien ammattijärjestö, jolla on 120 000 jäsentä. STTK:ssa suurin liitto on Tehy, jossa on jäseniä 163 000. Ammattiliitto PRO:ssa, entinen Toimihenkilöunioni, on 110 000 jäsentä. Yli 40 000 jäsenen liittoja ovat SAK:ssa lisäksi Rakennusliitto, 73 000, ja Auto- ja kuljetusalan työntekijäliitto AKT, 47 000 jäsentä. STTK:n Suomen lähi- ja perushoitajaliitossa, SuPer, on 90 000 ja Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitossa, JYTY, 50 000 jäsentä. Akavan suurimpia liittoja ovat lisäksi Tekniikan akateemiset, 70 000, Insinööriliitto, 69 000, ja Suomen Ekonomiliitto, 52 000 jäsentä.

4 Ammattiliittojen jäsenistön kuvaus

Kokonaisjäsenmäärän lisäksi liitoilta kysyttiin erityisryhmiin kuuluvien jäsenten määriä, jäsenistön sukupuoli- ja ikärakennetta, ulkomailla toimimista sekä maksavien jäsenten määriä. Näitä kuvataan seuraavassa keskusjärjestöittäin.

4.1 Erityisryhmät ja niiden määrän kehitys keskusjärjestöittäin

Erityisryhmien merkitys jäsenistössä on huomattava. Ryhmistä käytetään näissä tutkimuksissa termiä varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevat jäsenet, mikä tarkoittaa työehtosopimusten ulkopuolelle jäävää jäsenistön osaa. Näitä erityisryhmiä ovat eläkeläiset, opiskelijat, yrittäjät ja vapaajäsenet ym. jäsenmaksusta pysyvästi tai tilapäisesti vapautetut ryhmät, mikäli he eivät käy työssä.

Taulukko 4. Erityisryhmiin kuuluvien määrä keskusjärjestöittäin 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Eläkeläiset	253756	267152	62405	68318	92742	75153	408903	410623
Yrittäjät	642	835	10755	13759	1052	1942	12449	16536
Opiskelijat	59932	47068	108716	112610	51293	41505	219941	201183
Vapaajäsenet yms	430	382	854	966	405	105	1689	1453
Yhteensä	314760	315437	182730	195653	145492	118705	642982	629795
N (1000)	1009	927	586	610	562	506	2157	2043

Taulukko 5. Erityisryhmien osuus keskusjärjestöjen kokonaisjäsenmääristä % vuosina 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Eläkeläiset	25,1	28,8	10,6	11,2	16,5	14,9	19,0	20,1
Yrittäjät	0,1	0,1	1,8	2,3	0,2	0,4	0,6	0,8
Opiskelijat	5,9	5,1	18,6	18,5	9,1	8,2	10,2	9,8
Vapaaajäsenet yms	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
Yhteensä	31,2	34,0	31,2	32,1	25,9	23,5	29,8	30,8
N (1000)	1009	927	586	610	562	506	2157	2043

Erityisryhmien osuus jäsenistöstä oli vuonna 2001 21.5 % ja se kasvoi 29.8 %:iin vuonna 2013. Vuonna 2017 erityisryhmien osuus jäsenistöstä on 30.8 % ja kasvu on siten melko vähäistä. Opiskelijoiden osuus on hieman alentunut, mutta eläkeläisjäsenten osuus on jonkin verran lisääntynyt.

Eläkeläisten osuus oli vuonna 2001 11.5 % ja 2013 19.0 %. Opiskelijoilla vastaavat osuudet olivat 6.1 % ja 10.2 %. Vuonna 2017 eläkeläisiä on jäsenistöstä 20.1 % ja opiskelijoita 9.8 %. Yrittäjien osuus on pysynyt lähes ennallaan. Heitä jäsenistössä oli vuonna 2009 0.6 % ja vuonna 2017 osuus on 0.8 %. Vapaaajäsenten osuus laski vuoden 2001 3.4 %:sta 0.3 %:iin vuonna 2009 ja on sen jälkeen ollut vain 0.1%.

Vapaaajäsenten ja eläkeläisten määrittely joidenkin liittojen jäsenrekistereissä oli pitkään epätarkka. Varsinkin SAK:ssa ja myös joissain STTK:n liitoissa vapaaajäsenyyden sai oltuaan liiton jäsen esim. 30 vuotta eikä vapaaajäsenten eläkkeelle siirtymistä rekistereissä tarkasti seurattu. Jo edellisessä tutkimuksessa liitot olivat tarkistaneet rekistereitään tältä osin ja työelämässä mukana olleet vapaaajäsenet kyettiin erottamaan eläkeläisvapaaajäsenistä. Lisäksi jäsenyyden keston perustuvasta vapaaajäsenyydestä on vähitellen luovuttu.

Vapaaajäsenten väheneminen selittää siis osaltaan eläkeläisten osuuden kasvun aiemmissa tutkimuksissa. Heidän osuutensa kasvoi 14.6 %:sta vuonna 2004 16.7 %:iin vuonna 2009. Vapaaajäsenten ja eläkeläisten yhteinen osuus pysyi kuitenkin lähes ennallaan, 17 %. Eläkeläisten ja vapaaajäsenten lukumäärä oli vuonna 2004 yhteensä 351 000 ja vuonna 2009 366 000, joten lisäystä oli 15 000 jäsentä.

Eläkeläisten määrä ja osuus ovat lisääntyneet kuitenkin yhä vuodesta 2009. Vuonna 2013 eläkeläisiä oli liittojen jäsenistössä kaikkiaan 409 000 ja määrä kasvoi 50 000:lla. Heitä oli keskusjärjestöissä 19 %. Vuonna 2017 eläkeläisiä on jäsenistössä 411 000 ja osuus on 20.1 %. Eläkeläiset on selvästi suurin varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevien jäsenten ryhmä. Eläkeläisiä on eniten SAK:ssa, 28.8 %. STTK:ssa heitä on 14.9 % kokonaisjäsenmäärästä ja AKAVA:ssa 11.2 %.

Opiskelijajäsenten määrä kasvoi 128 000:sta vuonna 2001 190 000:een vuonna 2009 ja sen jälkeen kasvu jatkui vuoteen 2013, jolloin opiskelijoita oli yhteensä 220 000 eli 10.2 % liittojen koko jäsenistöstä. Sen jälkeen kasvu on taittunut. Opiskelijajäsenten määrä on vuonna 2017 201 000 ja osuus jäsenistöstä 9.8 %.

AKAVA:ssa opiskelijajäsenten osuus on 18.5 % kokonaisjäsenistöstä. STTK:ssa vastaava osuus on 8.2 % ja SAK:ssa 5.1 %. Opiskelijoiden osuus on laskenut kaikissa keskusjärjestöissä. SAK:ssa opiskelijajäsenten määrä on vähentynyt 13 000:lla ja STTK:ssa 10 000:lla. AKAVA:ssa lisäystä on puolestaan 5 000 ja se on yhä selvästi suurin erityisryhmä. AKAVA:ssa on opiskelijajäseniä kaikkiaan 113 000 vuonna 2017.

Yrittäjäjäseniä on lähinnä vain AKAVA:ssa, 2.3 % järjestön kokonaisjäsenmäärästä. Yrittäjiä keskusjärjestöjen jäsenistössä on kaikkiaan 16 500 ja muutosta on lähinnä vain AKAVA:ssa, jossa kasvua on 3 000.

Varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella olevan jäsenistön määrä oli vuonna 2013 kaikkiaan 643 000, jossa oli lisäystä vuodesta 2009 yhteensä 74 000. Määrä on alentunut 13 200 vuonna 2017. Vuonna 2017 SAK:ssa tämä joukko on suurin, 315 000 jäsentä, jossa kasvua on 700. AKAVA:ssa edunvalvonnan ulkopuoliseen jäsenistöön kuuluu vuonna 2017 yhteensä 196 000, jossa lisäystä on 13 000 vuodesta 2013. STTK:lla erityisryhmien määrä on vastaavasti 119 000 ja siinä on laskua 27 000.

Erytisryhmiin kuuluvia jäseniä on vuoden 2017 tietojen mukaan suhteellisesti eniten SAK:ssa, 34 %, ja AKAVA:ssa, 32.1 %. Vuonna 2013 SAK:ssa osuus oli 31.2 % ja AKAVA:ssa 31.2 %. STTK:ssa osuus on laskenut vuodesta 2013. Tuolloin se oli 25.9 % ja vuonna 2017 se on 23.5 %.

4.2 Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet

Varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä saadaan vähentämällä edellä tarkasteltujen erityisryhmien määrät liittojen ilmoittamista kokonaisjäsenmäärästä. Tämän erottelun yhtenä keskeisenä tarkoituksena on mahdollistaa tutkimusasetelman vaatima vertailtavuus palkansaajien määriin työvoimatilastoissa. Eläkeläiset, opiskelijat ja yrittäjät jäävät siksi pois. Yrittäjiksi lasketaan virallisissa tilastoissa myös avustavat perheenjäsenet. Työttömät lasketaan kuuluvaksi varsinaisen edunvalvonnan piiriin.

Taulukko 6. Keskusjärjestöjen jäsenmäärät ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevat jäsenet vuosina 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1009	927	586	610	562	506	2157	2043
Erityisryhmät (1000)	315	315	183	196	146	119	643	630
Edunvalvonnan piirissä (1000)	695	612	403	414	416	388	1514	1414
Edunvalvonnan piirissä (%)	68,8	65,9	68,8	67,9	74,1	76,6	70,2	69,2

4.3 Työttömät

Työttömät lasketaan mukaan varsinaisen edunvalvonnan piiriin. Vuonna 1994 työttömyys oli pahimmillaan ja tuolloin työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 16,9 %. Vuoden 2001 tutkimuksessa työttömien osuus edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä oli 7,7 %, jona se pysyi myös vuonna 2004. Työttömyydessä ei ole tapahtunut liitoilta koottujen tietojen perusteella muutosta myöskään vuoden 2004 jälkeen. Vuonna 2009 työttömien osuus oli 7,6 % ja vuonna 2013 7,8 %. Vuodesta 2013 vuoteen 2017 se on laskenut kyselyn vastausten perusteella 1,1 prosenttiyksikköä ja on 6,7 % vuonna 2017. Myös työttömien määrä on liittojen tilastoissa laskenut.

Työvoimatutkimuksen mukaan työttömien osuus työvoimasta oli vuonna 1994 16.6 %, vuonna 2001 9.1 %, vuonna 2004 8.8 %, 8.2 % vuonna 2009, 8.2 % vuonna 2013 ja 8.6 % vuonna 2017. Erot Työvoimatutkimuksen ja tämän tutkimuksen mukaisessa työttömyysasteen kehityksessä ovat varsin pienet. Kaikki työttömät eivät kuitenkaan näy liittojen ilmoittamissa työttömien määrissä.

Taulukko 7. Työttömien osuus kokonaisjäsenmäärästä ja varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä vuosina 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Jäseniä	1009240	927018	585990	610130	561796	506279	2157026	2043427
Työttömiä	78450	59644	18301	14882	20860	19816	117611	94342
Työttömiä % kokonaisjäsenm.	7,8	6,4	3,1	2,4	3,7	3,9	5,5	4,6
Työttömiä % edunvalv.	11,3	9,8	4,5	3,6	5,0	5,1	7,8	6,7

Ammatillisten keskusjärjestöjen jäsenistössä oli työttömiä vuonna 2017 yhteensä 94 300. SAK:n jäsenistössä työttömiä oli 59 600, mikä on 9.8 % varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä. Osuus on laskenut 1.5 prosenttiyksikköä vuodesta 2013. STTK:ssa työttömien osuus varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista on 5.1 % ja AKAVA:ssa 3.6 %. STTK:n jäsenistöstä työttömiä on kaikkiaan 19 800 ja AKAVA:ssa 14 900. AKAVA:ssa työttömien osuus on alentunut puoli prosenttiyksikköä ja STTK:ssa pysynyt liki ennallaan. Työttömyystiedot eivät kuitenkaan ole ilmoituksissa kovinkaan tarkkoja.

4.4 Ulkomailla työskentely

Ulkomailla työskentelevien määrä liittojen jäsenistössä on ollut vähäinen kaikissa tässä viitatuissa järjestäytymistutkimuksissa. Vuonna 1994 ulkomailla työskenteleviä oli keskusjärjestöissä 11 900, vuonna 2001 12 000, vuonna 2004 8 300, vuonna 2009 7 200 ja vuonna 2013 8 900. Vuoden 2017 lopussa ulkomailla työskentelee 8 400 liittojen jäsentä. Heidän määränsä liitoissa on siten pysynyt

melko vakaana ja vähäisenä. Ulkomailla työskentelevät lähinnä hyvin koulutetut, kansanvälisissä yhtiöissä työskentelevät tekniikan tai yritystalouden toimihenkilöt ja asiantuntijat sekä terveydenhuollon ammattilaiset.

Taulukko 8. Ulkomailla työskentelevien osuus varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä keskusjärjestöittäin vuosina 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Edunvalvonnan piirissä (1000)	695	612	403	414	416	388	1514	1414
Ulkomailla työskentelevät	1646	1299	4627	3548	2671	3598	8944	8445
Ulkomailla työskentelevät %	0,2	0,2	1,1	0,9	0,6	0,9	0,6	0,6

AKAVA:n jäsenistössä ulkomailla työskenteleviä on vuonna 2017 määrällisesti eniten Tekniikan Akateemisten liitossa, 750. Ekonomiliitossa heitä on 650, Lääkäriliitossa 300 ja Lakimiesliitossa 250. STTK:n liitoista eniten ulkomailla työskentelee TEHY:n jäseniä, 3300. SAK:n liitoista Merimies-Unionilla ja Teollisuusliitolla on 500 ulkomailla työskentelevää jäsentä.

4.5 Maksavat jäsenet

Maksavia jäseniä ovat kaikki, jotka maksavat jäsenmaksua eikä kyselylomakkeessa tehdä erotteluja tarkasteltujen erityisryhmien jäsenmaksuista. Liitoissa on niiden osalta erilaisia muuttuvia käytäntöjä. Vastausten perusteella voi kuitenkin arvioida, että liitoissa opiskelijat ja eläkeläiset eivät yleensä maksa jäsenmaksua. Kaikki jäsenet maksavat jäsenmaksua 23 liitossa vuonna 2017, mikä on kolmasosa liitoista.

AKAVA:ssa on 14 liittoa, joissa jäsenmaksu peritään muilta paitsi vapaajäseniltä. STTK:ssa näitä liittoja on kolme ja SAK:ssa kuusi. Liitot ovat melko pieniä ja usein ammattiin sidottuja. Jotkut AKAVA:n liitoista perivät opiskelijajäseniltä maksun. Yrittäjäjäseniltä maksu peritään ja heitä on lähinnä AKAVA:ssa.

Taulukko 9. Maksavat jäsenet ja osuus kokonaisjäsenmäärästä % vuosina 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1009	927	586	610	562	506	2157	2043
Maksavat jäsenet	694962	612514	444450	518345	398496	366853	1537908	1497712
Maksavat jäsenet %	68,9	66,1	75,8	85,0	70,9	72,5	71,3	73,3
Edunvalvonnan piirissä (1000)	695	612	403	414	416	388	1514	1414

Aiempien tutkimusten mukaan SAK:ssa ja STTK:ssa kaikki edunvalvonnan piirissä olevat eivät maksaneet jäsenmaksua, mikä johtui pitkäaikaisesti jäseninä olleiden jäsenyysaikaan perustuvasta vapaajäsenyydestä siitä huolimatta, että he kävivät vielä työssä. Tällainen vapaajäsenyys lakkasi vuoteen 2013 mennessä ja SAK:ssa edunvalvonnan piirissä olevia on yhä yhtä paljon kuin maksavia jäseniä.

STTK:ssakin ero on kaventunut ja sen jäsenliitoilla on maksavia jäseniä noin 22 000 vähemmän kuin edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä. AKAVA:ssa taas maksavia jäseniä on enemmän kuin edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä. AKAVAssa on opiskelijoita ja yrittäjiä enemmän kuin SAK:ssa ja STTK:ssa ja osa opiskelijoista ja kaikki yrittäjät ovat jäsenmaksun piirissä.

4.6 Naiset ammattiliitoissa

Järjestäytyneistä 55,9 % on naisia. Vuonna 2013 osuus oli 55,3 % ja kasvua on 0,6 prosenttiyksikköä. Naisten osuus lasketaan kokonaisjäsenmäärästä, mikä on laskenut 113 600:lla vuodesta 2013. Naisten määrä on laskenut yhteensä 49 500. AKAVA:ssa naisten määrä on lisääntynyt 23 800, kun taas SAK:ssa se on vähentynyt 45 100 ja STTK:ssa 28 200. Miehiä on laskelman mukaan Vuonna 2017 liittojen jäseninä 900 100, mikä on 64 100 vähemmän kuin vuonna 2013. SAK:ssa miesten määrä on laskenut 37 200 ja STTK:ssa 51 500. AKAVA:ssa se on puolestaan lisääntynyt 24 600.

Taulukko 10. Naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä keskusjärjestöittäin 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Kokonaisjäsenmäärä (1000)	1009	927	562	610	586	506	2157	2043
Naisten määrä	469799	424732	306256	330014	416826	388631	1192881	1143377
Naisia %	46,5	45,8	54,5	54,1	71,1	76,8	55,3	55,9
Jäseniä	1009240	927018	561796	610130	585990	506279	2157026	2043427
Miehiä	539441	502286	255540	280116	169164	117648	964145	900050

Suuret naisvaltaiset terveydenhoitoalan liitot, TEHY ja SuPer, ovat STTK:n jäsenliit-toja, mikä näkyy naisten osuudessa. STTK:ssa naisten osuus kokonaisjäsenmäärästä on 76,8 %. AKAVA:ssa naisia on jäsenistöstä 54,1 % ja SAK:ssa 45,8 %. Vuoden 2013 jälkeen monet STTK:n miesvaltaiset liitot ovat siirtyneet AKAVA:n jäsenliitoiksi (ks s. 20) ja se nostaa naisten osuutta STTK:ssa ja vähentää osuutta AKAVA:ssa.

Seuraavassa taulukossa kuvataan, miten nais- ja miesvaltaiset liitot eri keskusjärjes-töissä jakautuvat.

Taulukko 11. Nais- ja miesvaltaisuus ammattiliitoissa keskusjärjestöittäin

	SAK	AKAVA	STTK	Yhteensä
Miehiä vähintään 61 %	53,0	24,3	31,3	32,9
Osuudet 40-60 %	23,5	21,6	12,5	21,0
Naisia vähintään 61 %	23,5	54,1	56,2	47,1
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
N	17	37	16	70

Taulukossa 11 liitto tulkitaan mies- tai naisvaltaiseksi, jos sukupuolen osuus on vä-hintään 61 % jäsenistöstä. Tällä perusteella kaikista keskusjärjestöjen tutkimuksessa mukana olevista liitoista 33 % on mies- ja 47 % naisvaltaisia. Miesvaltaisia liit-toja on eniten SAK:ssa, 53 %. STTK:n liitoista miesvaltaisia on 31 % ja AKAVA:n liitoista 24 %. Naisvaltaisia liit-toja on taas eniten STTK:ssa, 56 %. AKAVA:ssa naisvaltaisia on 54 % ja

SAK:ssa 24 % liitoista. SAK:n liitoista 24 %:ssa kummankaan sukupuolen osuus ei ylitä 60 %. AKAVA:ssa vastaava osuus on 22 %. STTK:ssa tällaisia liittoja on 13 %. STTK:ssa liitot ovat siten yhä sukupuolittain eniten eriytyneet.

4.7 Ikärakenne

Ammattiliittojen jäsenistön ikärakenteesta ei saada tarkkaa kuvaa. Tutkimuksissa liitot ovat ilmoittaneet yleensä ikärakenteen koko jäsenistöstä, mikä toisaalta lisää opiskelijoiden kautta nuorten osuutta ja eläkeläisten sisällyttäminen lukuihin taas lisää yli 60-vuotiaiden osuutta. Kuitenkin tutkimuksissa liitoilta on kysytty ensisijaisesti työelämässä mukana olevien ikärakennetta. Tässä tutkimuksessa se saatiin 26 liitolta eli hieman yli joka kolmannelta liitolta. Akavasta joukossa on mukana 18, SAK:sta 4 ja STTK:sta 4 liittoa. Taulukossa 12 esitetään edunvalvonnan piirissä olevien 26 liiton jäsenten yhteenlaskettu ikärakenne sukupuolittain. Se vastaa 28 % edunvalvonnan piirissä olevista jäsenistä, joten taulukko ei ole kovinkaan edustava.

Taulukko 12. Liittojen jäsenet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2017 %

	Miehet	Naiset	Yhteensä
-29	11,4	10,6	11,0
30-39	22,7	23,3	23,0
40-49	25,8	25,0	25,4
50-59	28,9	30,2	29,6
-60	11,2	10,9	11,0
Yhteensä	100,0	100,0	100,0
Sukup. %	44,1	55,9	100,0

Ikärakennetaulukot kuvaavat liittojen työelämässä mukana olevaa jäsenistöä, joten eläkeläiset ja opiskelijat eivät ole niissä mukana. Taulukon 12 ikäjakaumaa tarkastellaan raportissa myöhemmin Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten vertailutietoja esiteltäessä.

5 Jäsenistö toimialoittain

5.1 Päätoimialat

Toimialaluokittelu on aiempien tutkimusten mukainen. Pääluokat ovat teollisuus, yksityiset palvelualat, julkiset palvelualat ja alkutuotanto. Julkisen sektorin työntekijäinä erotetaan valtio, kunnat ja seurakunnat. Vuosien 1994 ja 2001 välillä monet julkiset palvelut yksityistettiin. Posti muuttui osakeyhtiöksi vuonna 1994 ja Valtionrautatiet vuonna 1995. Teleliikenne eriytettiin postista vuonna 1998. Vuoden 2001 tutkimuksessa posti ja tele sekä rautatieliikenne luokiteltiin kuitenkin vielä julkiseksi eikä yksityiseksi palveluksi. Tämä tehtiin vertailtavuuden parantamiseksi. Tästä luovuttiin vuoden 2004 tutkimuksessa ja posti, tele ja rautatieliikenne on seuraavissa taulukoissa laskettu yksityiseksi palveluksi. Yliopistot on luokiteltu vastauksissa valtion toimialaan ja Työvoimatutkimuksessa ne sijoittuvat yhä valtiosektorille. Luokitus on pysynyt samana kuin vuoden 2013 tutkimuksessa. Toimialataulukoissa ovat mukana edunvalvonnan piiriin kuuluvat liittojen jäsenet.

Taulukko 13. Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen toimialoittain % vuosina 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Teollisuus	40,2	39,9	20,7	20,5	13,5	10,8	27,7	26,3
Yksit. palvelut	39,1	39,3	31,3	31,7	30,7	36,0	34,6	36,2
Julk. palvelut	19,6	19,6	47,7	47,5	54,8	52,2	36,8	36,6
Alkutuotanto	1,1	1,2	0,3	0,3	1,0	1,0	0,9	0,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N	694480	611582	403264	414477	416304	387574	1514048	1413633

Edunvalvonnan piirissä olevista liittojen jäsenistä 36.6 % toimii julkisella sektorilla vuonna 2017. Teollisuudessa heistä on 26.3 % Teollisuuteen lasketaan myös rakentaminen. Yksityisillä palvelualoilla liittojen palkansaajajäsenistä on 36.2 %. Tähän ryhmään kuuluvat mm. kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta, rahoitus, vakuutus ja liike-elämän palvelut sekä liikenne. Alkutuotannossa järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevista toimii 0.9 %.

Vuoden 2004 jälkeen selkeä suuntaus keskusjärjestöissä on ollut yksityisten palvelujen osuuden kasvu ja teollisuuden osuuden pienentyminen. Julkisten palvelujen osuus on pysynyt ennallaan. Vielä vuosien 2001 ja 2004 välillä palkansaajajäsenistön toimialarakenne muuttui vain vähän. Sen jälkeen muutos on ollut huomattava ja yksityisten palvelujen osuus on kasvanut 7 prosenttiyksikköä vuodesta 2004 vuoteen 2013 ja edelleen 1.6 prosenttiyksikköä vuoteen 2017. Määrällisesti tämä merkitsi noin 88 000 työpaikkaa vuoteen 2013 mennessä. Kuitenkin sen jälkeen yksityisissä palveluissa toimivien jäsenten määrä on vähentynyt 14 300:lla. Kaikkiaan edunvalvonnan piirissä olevien määrä on liitoissa alentunut 100 000:lla ja yksityisissä palveluissa lasku on vähäisin. Teollisuudessa lukumäärä on alentunut 47 600 ja julkisissa palveluissa 38 100. Teollisuudessa edunvalvonnan piirissä keskusjärjestöjen liitoissa on vuonna 2017 vastausten mukaan kaikkiaan 371 100, yksityisissä palveluissa 511 300, julkisissa palveluissa 518 700 ja alkutuotannossa 12 500 henkilöä.

SAK:n jäsenistöstä teollisuudessa työskentelee 39.9 %, kun taas AKAVA:a ja STTK:a leimaavat julkisten palvelujen toimialat. STTK:n liittoihin järjestäytyneistä palkansaajista ja työttömistä toimii julkisissa palveluissa 52.2 % ja AKAVA:n liitoissa osuus on 47.5 %.

5.2 Julkisen sektorin järjestäytyneet palkansaajat

Taulukko 14. Järjestäytyneiden palkansaajien jakaantuminen julkisella sektorilla % vuosina 2013 ja 2017

	SAK		AKAVA		STTK		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Valtio	1,4	1,4	11,4	13,7	10,3	4,5	6,5	5,8
Kunnat	18,0	18,0	34,7	32,4	42,3	46,1	29,1	29,9
Seurakunta	0,2	0,2	1,6	1,4	2,2	1,5	1,2	0,9
Yhteensä	19,6	19,6	47,7	47,5	54,8	52,2	36,8	36,6
N	136219	119624	192500	196745	228070	202314	556789	518683

Yleisin liittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten julkisen sektorin työnantaja on kunta. Sen palveluksessa heistä on 29.9 % eli neljä viidennestä julkisen sektorin koko osuudesta. Valtion palveluksessa järjestäytyneistä palkansaajista on 5.8 % ja seurakuntien 0.9 %. Kuntien osuus on noussut 0.8 ja valtion osuus alentunut 0.7 prosenttiyksikköä vuodesta 2013 vuoteen 2017.

Vuonna 2017 tämän järjestäytymiskyselyn mukaan järjestäytyneitä palkansaajaliittojen jäseniä toimii julkisissa palveluissa kaikkiaan 518 700, mikä on 38 100 vähemmän kuin vuonna 2013. Kuntien palveluksessa heistä on 422 700 ja valtion 82 700. Vuodesta 2013 kunnissa toimivien määrä on laskenut 18 200 ja valtiolla työskentelevillä laskua on 15 600 vuoteen 2017 mennessä.

5.3 Toimialojen muutos keskusjärjestöittäin

Keskusjärjestöittäinen järjestäytymiskyselyihin perustuva toimialakehitys esitetään taulukossa 15. STTK:n osalta vuoden 1989 tiedot sisältävät myös TVK:n luvut. Aikavertailu ei ole julkisten toimintojen yhtiöittämisen ja yksityistämisen aiheuttamien luokittelun muutosten takia kovin luotettava.

SAK:ssa teollisuuden osuus toimialoista oli melko vakaa yli 43 % osuudella vuoteen 2009 asti. Sen jälkeen laskua on ollut 3 prosenttiyksikköä ja se on enää niukasti

säilyttänyt asemansa yleisimpänä toimialana. Yksityisten palvelujen osuus ei sekään kasvanut kovinkaan paljon vuoteen 2004 mennessä vaikka monet valtion toiminnot olivat yksityistetty. Sen sijaan vuodesta 2004 vuoteen 2013 yksityisten palvelujen osuus kohosi kymmenen prosenttiyksikköä. Julkisten palvelujen osuus oli 27 % vuonna 2001 ja laski 6 prosenttiyksikköä vuoteen 2009 mennessä. Sen jälkeen julkisten palveluiden osuus SAK:ssa on laskenut vain vähän.

AKAVA ja STTK ovat olleet selkeästi julkisten alojen keskusjärjestöjä. AKAVA:ssa liki kaksi kolmannesta toimi julkisella sektorilla vuonna 1989. Osuus on sen jälkeen laskenut koko ajan. Vuonna 2004 osuus oli kuitenkin vielä 55 %, mutta aleni 6.4 prosenttiyksikköä vuoteen 2009 mennessä, jolloin se oli 49 %. Tämä muutos ei johtunut liittojen keskusjärjestösiirtymistä, sillä tuolla ajanjaksolla AKAVA:aan liittyi yksityisen palvelusektorin toimialan 12 000 SMKJ:n jäsenen lisäksi myös 8000 kunta-alan teknistä ja 4000 Päälystöliiton jäsentä. Muutoksen taustalla AKAVA:ssa olivat ennemmin laaja sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen sekä teknisen alan asiantuntijapalveluiden yksityistyminen. Julkisen sektorin pienenemisen myötä yksityisten palveluiden osuus kohosi AKAVA:ssa vuoden 1989 16 %:sta 31 %:iin vuonna 2009. Tämän jälkeen muutokset ovat olleet vähäisiä ja julkisten palveluiden osuus vuonna 2017 on vain prosenttiyksikön pienempi kuin vuonna 2009. AKAVA:ssa teollisuuden osuus on säilynyt melko vakaasti noin 20 prosentissa koko tarkastelujakson. Vuoden 2013 jälkeen tapahtunut joidenkin julkisen alan liittojen siirtyminen STTK:sta AKAVA:an (ks s. 20) on hillinnyt julkisten palveluiden osuuden laskua AKAVAssa.

STTK:ssa julkisten palveluiden osuus on pysynyt hieman yli 50 %:ssa vuodesta 1989 aina vuoteen 2017. Suuret terveydenhoitoalan liitot ovat STTK:ssa ja yksityistyminen on alalla ollut suhteellisen vähäistä. Lisäksi suuret kunta-alan Jyty ja valtiosektorin Pardia ovat liittoina koonneet keskusjärjestöön kunnan ja valtion toimihenkilöitä. STTK:ssa teollisuuden osuus oli 22 % vuonna 1989 ja se on tasaisesti hieman laskenut. Vuonna 2017 teollisuuden osuus STTK:ssa on enää 11 prosenttia. Yksityisten palvelujen osuus STTK:ssa oli 21 % vuonna 1989 ja se kohosi puolestaan melko tasaisesti vuoteen 2013 asti, jolloin osuus oli 31 %. Vuonna 2017 osuus on 36 % ja nousua on 5 prosenttiyksikköä. Kasvussa näkynee kuntapalveluiden jatkuvan yksityistymisen ohella myös liittosiirtymistä aiheutunut julkisen sektorin osuuden supistuminen.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten mukaan koulutus-, terveys- ja sosiaalipalveluissa on vuonna 2017 yksityisen sektorin henkilöstöä 133 000, mikä on 21 000

enemmän kuin vuonna 2013. Samanaikaisesti aloilla on valtion palveluksessa 34 000 ja kuntien 431 000 henkilöä. Kuntien osalla lisäystä on 27 000 vuodesta 2013. Valtiolla määrä on noussut 3000:lla.

Taulukko 15. Toimialat keskusjärjestöittäin 1989, 1994, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2017 %

Kaikki	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Teollisuus	34,9	32,1	31,2	31,2	29,8	27,7	26,3
Yksityiset palvelut	22,6	25,2	27,6	27,6	32,1	34,6	36,2
Julkiset palvelut	40	40,8	40	39,8	37	36,8	36,6
Alkutuotanto	2,2	1,1	1,2	1,4	1,1	0,9	0,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	1 576	1 678	1 635	1 581	1 580	1 514	1 414
SAK	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Teollisuus	45,3	42,1	43,6	43,7	43,3	40,2	39,9
Yksityiset palvelut	24,3	29,4	27,9	29,7	34,6	39,1	39,3
Julkiset palvelut	27,9	26,5	27,1	24,7	20,9	19,6	19,6
Alkutuotanto	2,2	1,6	1,4	1,8	1,2	1,1	1,2
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	900	911	834	794	749	694	612
AKAVA	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Teollisuus	17,3	18,2	18,7	21,1	19,5	20,7	20,5
Yksityiset palvelut	15,7	17,5	26	23,3	31	31,3	31,7
Julkiset palvelut	64,5	61,2	55,1	55,2	48,8	47,7	47,5
Alkutuotanto	0,5	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3	0,3
Muut	2	2,8	-	-	-	-	-
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	183	237	291	312	383	403	414
STTK	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017
	TTK/TVK						
Teollisuus	22,3	20,9	18,2	16,9	15,9	13,5	10,8
Yksityiset palvelut	20,6	21,4	28	26,9	28,3	30,7	36,0
Julkiset palvelut	54	56,2	52,4	54,8	53,5	54,8	52,2
Alkutuotanto	3	0,6	1,4	1,4	1,7	1,0	1,0
Muut	0,1	0,9	-	-	-	-	-
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
N (1000)	473	530	510	474	448	416	388

6 Järjestäytymisaste

Järjestäytymistä mitataan liittojen jäsenmäärien suhteella potentiaaliin jäseniin, joiden määrä saadaan työvoimatilastoista. Potentiaalisia jäseniä ovat palkansaajat ja työttömät. Palkansaajat kattavat työlliset, joista on poistettu yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet. Järjestäytymisastetta on aiemmissa sitä selvittävässä raporteissa kuvattu kolmella tavalla.

1. Kokonaisjärjestäytymisaste on kaikkien keskusjärjestöjen jäsenten määrän suhde potentiaaliin jäseniin.
2. Järjestäytymisaste kuvataan ammattijärjestöjen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrän suhteena potentiaaliin jäseniin.
3. Järjestäytymisaste lasketaan liitoittain eri osaryhmille järjestäytyneiden ja potentiaalisten jäsenten määrän suhteena.

Kokonaisjärjestäytymisaste vääristää järjestäytymistä. Siinä verrataan mm. eläkeläisten ja opiskelijoiden määrän kehitystä jäsenistössä yleiseen palkansaajien ja työttömien määriin, joihin nämä ryhmät eivät sisälly. Järjestäytymisaste voi näin nousta yli sadan prosentin. Kyse on aivan eri perusjoukoista.

Selkein tapa kuvata järjestäytymisastetta on tarkastella samaa perusjoukkoa. Järjestöjen edunvalvonnan piirissä olevat on laskettu siten, että kokonaisjäsenmäärästä on vähennetty eläkeläiset, opiskelijat, vapaajäsenet ja yrittäjät. Työvoimatutkimuksessa määrittely on sama ja edunvalvonnan piirissä olevat sisältyvät palkansaajien ja työttömien yhteismäärään. Näiden suhteesta muodostuu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.

Järjestäytymisasteen muodostaminen liitoittaisista luvuista lasketaan jäsenmäärän suhteena liittojen alaan kuuluvien potentiaalisten jäsenten määrään. Yleisimmin

tämä voisi toimia toimialaluokittelun pohjalta, mutta liittorakenne ei kuitenkaan ole aina toimialapohjainen.

6.1 Kokonaisjärjestäytymisaste

Taulukko 16. Kokonaisjärjestäytymisaste

	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107000	2148403	2157026	2043427
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2293000	2343700	2345900	2381200
Kokonaisjärjestäytymisaste	86,7	96,5	90,6	91,9	91,7	91,9	85,8

Ammattijärjestöjen jäsenten lukumäärä on vähentynyt vuodesta 2013 113 600:lla. Palkansaajien ja työttömien yhteismäärä on puolestaan noussut 35 300:lla. Siten näin laskettu järjestäytymisaste on pudonnut selvästi.

6.2 Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste lasketaan vertaamalla ammattiliittojen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrää palkansaajien ja työttömien määrään. Taulukossa 17 esitetään myös aiempien tutkimusten luvut.

Taulukko 17. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2017

	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Ay-jäseniä	1901000	2064000	2082000	2107000	2148403	2157026	2043427
Jäsenistön erityisryhmät	325000	386000	447000	526142	568748	642982	629795
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1580975	1579655	1514044	1413632
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700	2343700	2345900	2381200
Edunvalvonnan piirissä o olevien järjestäytymisaste	71,9	78,5	71,2	69	67,4	64,5	59,4

Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste laski melko maltillisesti vuosien 1989 ja 2013 välillä, 71.9 prosentista 64.5 prosenttiin vuonna 2013. Tässä on laskua 7.4 prosenttiyksikköä. Vuoden 2017 lopussa järjestäytymisaste on 59.4 %, mikä on 5.1 prosenttiyksikköä alempi kuin vuonna 2013. Määrällisesti järjestäytyneiden laskua on 100 000.

6.2.1 Järjestäytymisaste sukupuolittain

Sukupuolittainen järjestäytymisen tarkastelu perustuu osittain arvioon. Taulukossa 18 esitetään ensin sukupuolittainen työvoiman määrä vuonna 2017 Työvoimatutkimuksen mukaan. Työvoimasta on naisia 48 % ja miehiä 52 %. Tästä vähennetään yrittäjät ja avustavat perheenjäsenet, joista kaksi kolmasosaa on miehiä. Näin saadaan potentiaalisten nais- ja miesjäsenten määrät, mitkä ovat lähes yhtä suuret. Potentiaalisia jäseniä ovat työvoimatilaston palkansaajat ja työttömät. Vuonna 1994 naisten osuus potentiaalisista jäsenistä oli 52.2 %, vuonna 2004 50.1 %, vuonna 2009 50.9 % ja vuonna 2013 50.6 %. Vuonna 2017 osuus on 50.1 %. eli osuus on pysynyt liki ennallaan. Liittojen potentiaalisten naisjäsenten määrä on lisääntynyt 4 900 ja miesten 30 400 vuodesta 2013. Kaikkiaan kasvua on 35 300.

Taulukossa 18 esitetään myös liittojen vastauksista lasketut ay-jäsenten määrät sukupuolittain. Vastauksissa määrät ilmoitettiin osuutena kokonaisjäsenmäärästä eli luvuissa ovat mukana kaikki liittojen jäsenet. Näistä naisia on 55.9 % ja miehiä 44.1 %. Naisten osuus on lisääntynyt 1.1 prosenttiyksikköä vuodesta 2013, jolloin se oli 54.8 % ja miesten 45.2 %.

Taulukko 18. Ammattiliittojen potentiaaliset mies- ja naisjäsenet 2013 ja 2017

	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Työvoima	1383000	1407000	1293000	1300000	2676000	2707000
Yrittäjät	224500	218100	105600	107700	330100	325800
Potentiaaliset jäsenet	1158500	1188900	1187400	1192300	2345900	2381200
Ay-jäsenet	974438	899335	1182588	1143377	2157026	2042712

Sukupuolittaisen edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteen laskemisessa oletetaan aiempien tutkimusten tavoin, että miesten ja naisten osalla erityisryhmien osuus on suhteellisesti sama, 30,8 % kokonaisjäsenmäärästä. Tällä perusteella edunvalvonnan piirissä on vuoden 2017 lopussa 622 373 miestä ja 791 259 naista. Kun nämä suhteutetaan potentiaalisten jäsenten määriin, saadaan naisten edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisasteeksi 66,4 % ja miesten järjestäytymisasteeksi 52,3 %.

Taulukko 19. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste sukupuolittain vuosina 2013 ja 2017

	Miehet		Naiset		Yhteensä	
	2013	2017	2013	2017	2013	2017
Edunvalvonnan piirissä	676746	622373	837298	791259	1514044	1413632
Potentiaaliset jäsenet	1158500	1188900	1187400	1192300	2345900	2381200
Järjestäytymisaste (%)	58,4	52,3	70,5	66,4	64,5	59,4

Vuoden 2001 tutkimuksessa naisten järjestäytymisaste oli 75,6 % ja miesten 66,8 %. Miehillä laskua oli vuosien 2001 ja 2004 välillä 1,9 ja naisilla 2,6 prosenttiyksikköä. Vuodesta 2004 naisilla osuus laski 0,5 ja miehillä 2,8 prosenttiyksikköä vuoteen 2009. Vuodesta 2009 vuoteen 2013 miesten järjestäytymisaste aleni 3,1 ja naisten 2,6 prosenttiyksikköä. Vuonna 2017 edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on naisilla laskenut 4,1 ja miehillä 6,1 prosenttiyksikköä vuodesta 2013. Kaikkiaan järjestäytyneiden osuus on 59,4 % ja laskua vuodesta 2013 on 5,1 prosenttiyksikköä.

6.2.2 Järjestäytymisaste toimialoittain

Toimialoittaista järjestäytymistä tarkastellaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytyneiden osalta. Vastauksissaan liitot ovat ilmoittaneet toimialajakauman vain työelämässä mukana olevan jäsenistönsä mukaisena ja tarkastelussa ovat työvoimatilastojen osalta palkansaajat ja työttömät.

Tutkimuksissa käytetyssä toimialamuuttujassa on päällekkäin kaksi muuttujaa, toimialan lisäksi työnantaja. Potentiaaliset jäsenet on näissä tutkimuksissa laskettu Työvoimatutkimuksista ensisijaisesti toimialoittain. Tällöin julkisen sektorin harjoittama muu kuin julkisten palvelujen toimialaan kuuluva toiminta on potentiaalisten

jäsenten määrää arvioitaessa laskettu toimialan mukaan teollisuudessa ja alkutuotannossa. Sen sijaan yksityiset ja julkiset palvelut on pyritty erottelemaan työnantajittain. Tämä heikentää toimialoittaisen järjestäytymisasteen luotettavuutta, sillä ei ole varmaa, miten vastaajaliitot ovat nämä toimialat esittäneet. Liittojen toimialaa koskevien vastausten perusteella voi kuitenkin todeta, että myös vastauksissa työnantaja on näyttänyt näissä olevan ensisijainen luokittelukriteeri ja virhe jää siten melko vähäiseksi. Luokitus on vuoden 2017 työvoimatilastojen mukaan epävarma 55 000 palkansaajalla. Valtion palveluksessa näistä on 12 000 ja kuntien 43 000.

Julkisten palveluiden yksityistäminen näkyy vastauksissa viiveellä. Mm. Kunta-alan ammattiliitto, KTV, ja Kunnallisvirkamiesliitto ilmoittivat lähes kaikkien jäsentensä toimivan julkisissa palveluissa vuonna 2004. Myös terveydenhuoltoalalla vastauksissa esiintyi lievää yksityisten palveluiden alimitoitusta. Tilanne on kuitenkin selvästi korjaantumassa. Vuonna 2009 JHL (aiemmin KTV) ilmoitti, että sen jäsenistä 36 000 toimi yksityisissä palveluissa, missä näkynee osin jo aiempaa kunnan toimintojen yksityistymistä. Vuonna 2017 JHL:ssä oli 43 300 yksityisissä palveluissa toimivaa jäsentä.

Taulukko 20. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste toimialoittain vuosina 2013 ja 2017

2013	teollisuus	yks. palvelut	julk.palvelut	alk.	yhteensä
Järjestäytyneet	418747	525626	556787	12888	1514048
Potentiaaliset jäsenet	518000	1019000	730000	36000	2346000
Järjestäytymisaste	80,8	51,6	76,3	35,8	64,5
2017	teollisuus	yks. palvelut	julk.palvelut	alk.	yhteensä
Järjestäytyneet	371112	511298	518681	12541	1413632
Potentiaaliset jäsenet	515700	1068100	712800	39700	2381200
Järjestäytymisaste	71,8	47,9	72,8	31,6	59,4

Teollisuudessa ja julkisissa palveluissa järjestäytyminen on ollut korkeinta kaikkina näiden järjestäytymistutkimusten ajankohtina. Vuonna 2004 järjestäytymisaste oli teollisuudessa 86 ja julkisissa palveluissa 87.6 % ja molemmissa se on laskenut. Vuonna 2013 teollisuudessa oli keskusjärjestöjen liittoihin järjestäytyneitä 80.8 % ja sen jälkeen lasku on kiihtynyt. Järjestäytymisaste on alalla vuonna 2017 71.8 % ja laskua on 9 prosenttiyksikköä vuodesta 2013. Julkisissa palveluissa järjestäytyminen laski 11.3

prosenttiyksikköä vuoteen 2013 mennessä, 76.3 %:iin, ja sen jälkeen laskua on 3.5 prosenttiyksikköä. Vuonna 2017 järjestäytymisaste on julkisissa palveluissa 72.8 %.

Vähäisintä järjestäytyminen on yhä yksityisillä palvelualoilla, joilla järjestäytymisaste pysyi noin 50 prosentissa vuodesta 2004 vuoteen 2013. Sen jälkeen osuus on hieman laskenut ja se on 47.9 % vuonna 2017. Maa- ja metsätaloudessa järjestäytymisaste oli vuonna 2004 vielä 77 %. Vuonna 2009 se laski 52 prosenttiin ja on vuonna 2017 enää 32 prosenttia. Alkutuotannon osalta lukumäärät ovat pieniä eivätkä osuudet liene kovin luotettavia.

Järjestäytyminen näyttää siis yhä alentuneen julkisissa palveluissa. Viime vuosikymmeninä tapahtunut joidenkin korkean järjestäytymisasteen julkisten alojen, kuten mm. posti ja tele sekä rautatieliikenne, siirtyminen yksityiseksi palveluksi on saattanut osaltaan nostaa yksityisten palveluiden järjestäytymisastetta ja samalla alentaa julkisen sektorin keskimääräistä järjestäytymisastetta. Toisaalta kuitenkin monien muiden julkisten palveluiden yksityistyminen on saattanut hämärtää julkisen ja yksityisen palvelun rajoja ja vaikeuttaa sekä liittojen että tilastojen toimialaluokittelua.

Vertailuna voi käyttää Työolobarometrin (Lyly-Yrjänäinen 2017) tietoja vuosilta 2013-2017. Barometrissa ovat mukana vain palkansaajat, ja järjestäytymisluvut ovat yleisesti korkeampia kuin tässä tutkimuksessa. Barometrissa puuttuvat työttömät, joiden järjestäytyminen on selvästi vähäisempää kuin palkansaajilla. Työolobarometrin 2017 mukaan teollisuudessa, johon kuuluu myös rakentaminen ja kaivannaistoiminta, järjestäytymisaste on 71 %, yksityisissä palveluissa 62 %, valtiolla 81 % ja kunnissa 89 %. Julkinen sektori ja teollisuus ovat barometrinkin mukaan parhaiten järjestäytyneitä. Myös työolobarometrin mukaan järjestäytymisaste on laskenut teollisuudessa ja viime vuosina myös yksityisissä palveluissa. Vuonna 2013 barometrin mukaan teollisuudessa se oli 75 % ja yksityisissä palveluissa 67 %. Julkisella sektorilla sitä vastoin järjestäytyminen on säilynyt barometrin mukaan liki ennallaan.

6.2.3 Julkisen sektorin järjestäytyneisyys

Julkisilla aloilla kyse on lähinnä julkisesta työnantajasta eikä niinkään toimialasta. Työvoimatilastossa ei eroteta seurakuntia työnantajana ja niiden palvelut sisältyvät yksityisiin palveluihin. Tässä ne luetaan yhä julkiseksi palveluksi. Seurakuntien

työntekijöiden määrä on saatu kirkon internet-sivuilta vuodelta 2017 ja määrä on vähennetty yksityisen sektorin palkansaajista.

Taulukko 21. Edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste julkisella sektorilla vuosina 2013 ja 2017

2013	valtio	kunnat	srk:t	yhteensä
Järjestäytyneet	98250	440869	17670	556789
Potentiaaliset jäsenet.	148000	561000	21000	730000
Järjestäytymisaste	66,4	78,6	84,1	76,3
2017	valtio	kunnat	srk:t	yhteensä
Järjestäytyneet	82662	422701	13318	518681
Potentiaaliset jäsenet	144100	548500	20200	712800
Järjestäytymisaste	57,4	77,1	65,9	72,8

Julkisella sektorilla järjestäytymisaste kunnan palveluksessa on 77.1 %, kun se oli 86.1 % vielä vuonna 2009. Kunnissa järjestäytymisaste laski selvästi jo vuoteen 2013 mennessä ja sen jälkeen laskua on 1.5 prosenttiyksikköä. Valtion palveluksessa olevien järjestäytyminen väheni aiemmin selvästi vuoden 2004 88.6 %:sta vuoden 2009 68.4 %:iin. Sen jälkeen lasku taittui ja järjestäytyneiden osuus valtiolla oli 66.4 % vuonna 2013. Vuonna 2017 järjestäytymisaste valtiolla on taas laskenut selvästi. Se on 57.4 % ja laskua on 9 prosenttiyksikköä. Valtion ja kuntien osalla luvut ovat edellisessä ja tässä järjestäytymiskyselyssä pienet verrattuna Työolobarometrin järjestäytymisasteeseen, 81 %:iin valtiolla ja 89 %:iin kunnissa vuonna 2017, vaikka heikommin järjestäytyneiden työttömien puuttuminen barometriaineistosta otettaisiin huomioon.

Valtiosektorilla edunvalvonnan piirissä olevia järjestäytyneitä oli liittojen vastaus-ten perusteella 98 000 ja kunnissa 441 000 vuonna 2013. Vuonna 2004 valtiosektorilla oli järjestäytyneitä 138 000 ja kunnissa 468 000. Valtiolla liittojen jäsenyydessä oli laskua siten peräti 40 000 ja kunnissa 27 000. Vuonna 2017 valtion palveluksessa on järjestäytyneitä 83 000 ja kuntien 423 000. Valtiolla laskua on 16 000 ja kunnissa 18 000. Järjestäytyneisyyden lasku on siten hieman hidastunut. Työvoimatutkimuksen mukaan valtiolla oli palkansaajia ja työttömiksi jääneitä 156 000 vuonna 2004 ja kunnissa 541 000. Vuonna 2013 valtion osalla vastaava määrä oli 148 000 ja kuntien

osalla 561 000. Tuolloin laskua vuodesta 2004 oli valtiolla 8 000 ja kunnissa taas kasvua 20 000. Vuodesta 2013 vuoteen 2017 valtion palveluksessa olevien palkansaajien ja työttömiksi jääneiden määrä on vähentynyt työvoimatutkimusten mukaan 3 900 ja kunnissa 12 500. Palkansaajien ja työttömiksi jääneiden määrä on siten laskenut myös kunnissa.

7 Muut tutkimukset ja tulosten arviointi

Tämä tutkimus on sarjassaan seitsemäs. Aiemmat järjestäytymisastetta selvittävät työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön raportit ovat vuosilta 1989, 1994, 2001, 2004, 2009 ja 2013. Tulosten mukaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste kohosi aluksi vuoden 1989 71.9 %:sta vuoden 1994 78.5 %:iin ja laski sen jälkeen selvästi, 71.2 %:iin vuonna 2001. Tämän jälkeen lasku hieman tasoittui ja vuonna 2009 järjestäytymisaste oli 67.4 %. Vuonna 2013 se oli 64.5 % ja laskua aiemmasta oli 2.9 prosenttiyksikköä. Vuodesta 2013 vuoteen 2017 laskua on peräti 5.1 prosenttiyksikköä ja edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste on 59.4 %. Tulosta arvioidaan lopuksi muiden tutkimusten ja tilastojen valossa.

7.1 Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tekemät kyselyt

Tilastokeskus on kysynyt ammatillista järjestäytymistä Työvoimatutkimuksen yhteydessä vuosina 1995, 1998, 2001 ja sen jälkeen vuosittain. Järjestäytymisen lisäksi on kysytty myös keskusjärjestöä. Seuraavassa on tulosten lyhyt esittely. Taulukoissa esitetään palkansaajat ja työttömät myös erikseen.

Taulukko 22. Työvoimatutkimuksen mukainen järjestäytymisaste vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009, 2013 ja 2017 sukupuolittain

	1995	1998	2001	2004	2005	2009	2013	2017
Mies	70,7	67,8	61,5	60,9	60,0	57,3	53,6	49,2
Nainen	75,9	74,2	69,7	68,3	66,9	66,8	63,4	61,0
Yhteensä	73,3	70,9	65,6	64,6	63,5	62,1	58,5	55,1

Taulukko 22 sisältää sekä palkansaajat että työttömät. Keskusjärjestöjen liittoihin järjestäytyminen on työvoimatutkimuksiin liitettyjen kysymysten perusteella huomattavasti alemmalla tasolla kuin työministeriön sekä työ ja elinkeinoministeriön tutkimuksissa. Tarkasteltava joukko on perustaltaan sama ja silti ero tutkimusten välillä on yli 4 prosenttiyksikköä. Tutkimuksissa esiintyy myös selvä ero keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäsenyydessä Työvoimatutkimuksen ja tässä raportissa myöhemmin tarkasteltavien työttömyyskassatilastojen välillä. Vuonna 2017 ero on 188 000 ja se on supistunut aiemmasta, 220 000 vuonna 2013. Työvoimatutkimuksen mukaan keskusjärjestöjen liittoihin kuuluu kaikkiaan 1 294 000 jäsentä, kun kassatilastoissa vastaava lukumäärä on 1 482 000.

Työvoimatutkimusten mukaan järjestäytymisaste oli vuonna 1995 73.3 % ja vuonna 2001 65.6 %. Laskua oli siis peräti 7.7 prosenttiyksikköä, mikä tukee työministeriön vuoden 2001 tutkimuksen tuloksia. Vuodesta 2001 vuoteen 2009 lasku hidastui. Tällä välillä laskua oli 3.4 prosenttiyksikköä ja vuonna 2009 järjestäytymisaste oli 62.1 %. Vuodesta 2009 lasku taas kiihtyi ja vuoteen 2013 mennessä järjestäytymisaste laski Työvoimatutkimuksen mukaan 3.6 prosenttiyksikköä, mikä on samansuuntainen tulos kuin tässä tutkimuksessa, jossa laskua oli vastaavasti 2.9 prosenttiyksikköä. Vuonna 2013 Työvoimatutkimuksen mukainen järjestäytymisaste oli 58.5 % ja se on laskenut vuonna 2017 55.1 %:iin. Järjestäytymisaste on alentunut tämän mukaan 3.4 prosenttiyksikköä. Tämän tutkimuksen mukaan järjestäytymisaste on vuonna 2017 59.4, missä on laskua peräti 5.1 prosenttiyksikköä vuoden 2013 64.5 prosentista.

Työvoimatutkimuksen ja työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriöntutkimusten tulokset järjestäytymisasteen kehityksestä tukevat selvästi toisiaan. Näissä järjestäytymiskyselyissä järjestäytymisen taso on jatkuvasti korkeampi kuin Työvoimatutkimuksissa. Kuitenkin kehitys on ollut samanlaista vuodesta 1994/1995.

Työvoimatutkimusten mukaan järjestäytymisaste on laskenut vuoteen 2017 mennessä kaikkiaan 18.2 ja näissä kyselyissä 19.1 prosenttiyksikköä.

Työvoimatutkimusten mukaan naiset ovat selvästi useammin järjestäytyneitä kuin miehet ja ero näyttää melko tasaisesti kasvaneen vuodesta 1995. Tuolloin naisista oli järjestäytyneitä 75.9 % ja miehistä 70.7 % eli ero oli 5.2 prosenttiyksikköä. Vuonna 2013 vastaavat luvut olivat naisilla 63.4 ja miehillä 53.6 % ja ero oli liki kymmenen prosenttiyksikköä. Tämän jälkeen ero on yhä kasvanut. Vuonna 2017 naisilla järjestäytymisaste on 61 ja miehillä 49.2 % ja ero on 11.8 prosenttiyksikköä.

Työvoimatutkimuksen järjestäytymistä koskevissa luvuissa ovat yhdenmukaisuuden takia mukana vain keskusjärjestöihin järjestäytyneet. Palkansaajia heistä on vuonna 2017 1224 900 ja työttömiä 69 400. Palkansaajien järjestäytymisaste on huomattavasti korkeampi kuin työttömien. Palkansaajilla se oli vuonna 1995 tilastokeskuksen mukaan 78.6 % ja työttömillä 51.8 %. Vastaavat luvut olivat vuonna 2001 69 % ja 39.4 %, joten molemmissa ryhmissä järjestäytymisen lasku oli huomattavaa ja työttömillä voimakkaampaa kuin palkansaajilla. Vuonna 2004 järjestäytymisaste oli palkansaajilla 67.9 % ja työttömillä 39.8 %. Työttömillä lasku näytti siis pysähtyneen. Vuonna 2009 osuudet olivat laskeneet taas molemmissa ryhmissä ja palkansaajien järjestäytymisaste oli 65.2 % ja työttömien 33.4 %. Vuosien 2009 ja 2013 välillä erityisesti palkansaajien järjestäytymisaste aleni. Työvoimatutkimuksen lukujen mukaan palkansaajien järjestäytymisaste oli vuonna 2013 61.3 ja työttömien 32.3 % eli palkansaajilla se oli laskenut 3.9 prosenttiyksikköä. Vuonna 2017 palkansaajien järjestäytymisaste on 57.9 % ja työttömien 29.8 %. Palkansaajilla lasku on 3.4 ja työttömillä 2.5 prosenttiyksikköä vuodesta 2013.

Vuonna 2017 työttömiä on Työvoimatutkimuksen mukaan 14 200 enemmän kuin vuonna 2013 kun palkansaajien määrä on kasvanut 12 300. Työttömien järjestäytymisaste on liki 30 prosenttiyksikköä matalampi kuin palkansaajien. Työttömien osuuden kasvu verrattuna palkansaajiin alentaa vuonna 2017 järjestäytyneiden määrää noin 2 000 ja järjestäytymisastetta 0.1 prosenttiyksikköä.

Työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksissa voidaan myös erottaa palkansaajat ja työttömät ja kehitys on ollut samanlaista kuin Työvoimatutkimuksessa. Palkansaajilla järjestäytymisaste laski vuoden 1994 80.5 %:sta vuoden 2001 73.3 %:iin. Vuonna 2004 osuus oli 70.7 % eli 2.6 % pienempi kuin vuonna 2001.

Vuonna 2009 osuus oli 69.2 % ja vuonna 2013 66.4 %. Työttömillä vastaavat osuudet olivat 71.5 % vuonna 1994, 53 % vuosina 2001 ja 2004 ja 54 % vuosina 2009 ja 2013. Työttömien osalla järjestäytymisen lasku näytti pysähtyneen. Tässä vuoden 2017 tutkimuksessa palkansaajien järjestäytymisasteeksi saadaan 62.4 ja työttömien 40.5. Näin palkansaajilla laskua on 4.2 ja työttömillä peräti 13.5 prosenttiyksikköä. Tämän tutkimuksen perusteella lasketut työttömyysluvut eivät liene kovinkaan luotettavia, mikä aiheuttanee Työvoimatutkimuksen ja järjestäytymiskyselyiden erot työttömien järjestäytymisessä. Palkansaajien osalla taas kehityserot tutkimusten välillä ovat vähäiset. Työvoimatutkimusten mukaan palkansaajien järjestäytyminen on kuitenkin vuodesta 2001 ollut 3–5 prosenttiyksikköä alempi kuin työ- ja elinkeinoministeriön kyselyissä.

Taulukko 23. Palkansaajien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009, 2013 ja 2017

	1995	1998	2001	2004	2005	2009	2013	2017
Mies	76,3	71,6	65,0	64,1	63,3	60,5	56,3	52,0
Nainen	80,8	77,9	73,1	71,6	70,4	69,5	65,9	63,7
Yhteensä	78,6	74,8	69,0	67,9	66,9	65,2	61,3	57,9
Tämä kysely	80,5	(1989)	73,3	70,7		69,2	66,4	62,4

Taulukko 24. Työttömien järjestäytymisaste työvoimatutkimusten mukaan vuosina 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009, 2013 ja 2017

	1995	1998	2001	2004	2005	2009	2013	2017
Mies	50,5	47,4	35,1	37,3	34,2	30,7	30,4	25,8
Nainen	53,4	51,4	43,7	42,6	36,9	36,6	34,8	34,4
Yhteensä	51,8	49,4	39,4	39,8	35,5	33,4	32,3	29,8

Taulukko 25. Järjestäytymisaste ikäryhmittäin työvoimatutkimusten mukaan vuosina 2013 ja 2017

	2013			2017		
	palkansaaja	työtön	yhteensä	palkansaaja	työtön	yhteensä
-29	35,4	13,7	31,9	32,8	12,9	29,6
-39	62,2	40,2	60,6	58,2	34,2	56,3
-49	69,6	44,1	67,9	65,4	38,3	63,4
-59	74,9	51,4	73,1	70,3	45,1	68,3
60-64	71,4	49,2	69,6	73,2	53,3	71,1
Yhteensä	61,3	32,3	58,5	57,9	29,9	55,1

Työvoimatutkimusten yhteydessä tehtyjen järjestäytymiskyselyjen pohjalta voi myös arvioida ikäryhmittäistä järjestäytymistä. Tulokset esitetään taulukossa 25 vuosilta 2013 ja 2017 erikseen palkansaajien ja työttömien osalta.

Ikäryhmittäiset erot järjestäytymisessä kasvoivat vuosien 1995 ja 2001 välillä työvoimatutkimusten mukaan selvästi. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista oli järjestäytynyt 53 % ja vuonna 2001 vain 40 %, kun vastaava osuus 50–59-vuotiailla alentui 82 %:sta 79 %:iin. Samalla vähintään 40-vuotiaiden osuus järjestäytyneistä kohosi 51.2 %:sta 57.2 %:iin. Kehitys näytti tasaantuneen vuoden 2001 jälkeen. Vuonna 2009 alle 30-vuotiaista oli järjestäytynyt 39.5 %, lähes sama osuus kuin vuonna 2001. Järjestäytyminen alentui vain hieman myös muissa ikäryhmissä vuosien 2001 ja 2004 välillä. Vuodesta 2004 vuoteen 2009 sen sijaan muissa ikäryhmissä lasku oli huomattavaa, 3-4 prosenttiyksikköä kussakin ja näissä ikäryhmissä varsinkin työttömien järjestäytymisaste laski runsaasti, reilusti yli kymmenen prosenttiyksikköä. Työttömistä kuitenkin 44 % oli alle 30-vuotiaita eikä työttömien järjestäytymisaste kokonaisuudessaan laskenut kuin 2.1 prosenttiyksikköä. Vuodesta 2009 vuoteen 2013 Työvoimatutkimuksen perusteella laskettu järjestäytymisaste aleni alle 30-vuotiailla huomattavasti, 7.6, ja 30–39-vuotiaillakin 4.1 prosenttiyksikköä. Yli 50-vuotiailla järjestäytyminen pysyi sitä vastoin lähes ennallaan. Järjestäytymisasteen lasku näkyi erityisesti nuorilla palkansaajilla, joista oli vuonna 2009 järjestäytyneitä 43.9 % ja vuonna 2013 35.4 %. Alle 30-vuotiailla työttömillä osuudet olivat 17.5 ja 13.7 %.

Alle 30-vuotiaiden järjestäytymisaste on alentunut yhä vuoden 2013 jälkeen ja se on vuonna 2017 29.6 %. Laskua on 2.3 prosenttiyksikköä, mikä on vähän verrattuna

edelliseen 2009–2013 tutkimusjaksoon, jolloin ero oli 7.6 prosenttiyksikköä. Määrällisesti alle 30-vuotiaita järjestäytyneitä on Työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2017 13 700 vähemmän kuin vuonna 2013 ja heitä on kaikkiaan 172 500. Järjestäytyminen on vuoden 2013 jälkeen vähentynyt erityisesti 40–49-vuotiailla, laskua 5.5 prosenttiyksikköä, 50–59-vuotiailla, 4.8 prosenttiyksikköä, ja 30–39-vuotiailla, 4.5 prosenttiyksikköä. Kaikkiaan näiden ryhmien keskusjärjestöjen liittoihin järjestäytyneiden määrä on vähentynyt 61 400 jäsenellä vuodesta 2013 vuoteen 2017. Tästä 35 600 kuuluu ikäryhmään 40–49-vuotiaat Työvoimatutkimuksen mukaan järjestäytyneiden palkansaajien ja työttömien yhteismäärä on vähentynyt kaikkiaan 65 000 vuoden 2013 jälkeen ja 30–59-vuotiaat peittävät vähennyksen liki täysin, 95 %.

Vuosien 2009 ja 2013 välillä 30-59-vuotiaiden järjestäytyneiden määrä laski 63 400 ja kaikkiaan määrä laski 89 200 jäsenellä. Tuolloin näiden ikäryhmien osuus laskusta oli vain 71 %. Työvoimatutkimusten mukaan näyttäisi siltä, että viime vuosina järjestäytyminen on alentunut suhteellisesti enemmän parhaassa työiässä olevilla. Alle 30-vuotiaiden osuus koko järjestäytymisen laskusta on vähentynyt vuosien 2009–2013 välisestä 47 %:sta vuosien 2013–2017 väliseen 21 %:iin.

Tässä raportissa ikäryhmittäisen järjestäytymisen tarkastelu on hieman epäluotettava, koska edunvalvonnan piirissä olevien ikäjakauma ei ole täysin tiedossa. Raportissa edellä taulukossa 12 esitetään keskusjärjestöjen työelämässä mukana olevista ikäjakaumatiedot niiden liittojen osalta, joilla on ollut käytössään edunvalvonnan piirissä olevien tiedot (taulukko 12). Taulukon ikäjakauma ei ole läheskään kattava. Seuraavassa sitä verrataan kuitenkin työvoimatutkimuksista saatuihin järjestäytyneiden palkansaajien ja työttömien ikäjakaumiin.

Taulukko 26. Keskusjärjestöihin järjestäytyneiden ikäjakaumat vuonna 2017 tämän tutkimuksen ja Työvoimatutkimuksen mukaan %

	järjestäytymiskysely		työvoimatutkimus	
	2013	2017	2013	2017
	%	%	%	%
-29	13,5	11,0	13,7	13,3
-39	26,7	23,0	23,1	23,3
-49	25,8	25,4	27,0	25,6
-59	25,3	29,6	28,7	28,9
60-	8,7	11,0	7,5	8,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

Tämän tutkimuksen ja Työvoimatutkimuksen järjestäytyneiden palkansaajien ja työttömien ikäjakaumissa on vain melko pieniä eroja. 30-59-vuotiaiden ryhmissä osuudet ovat liki samat. Alle 30-vuotiaita on tässä järjestäytymiskyselyssä noin 2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin Työvoimatutkimuksessa ja vähintään 60-vuotiaita taas saman verran enemmän. Tulos vahvistaa käsillä olevan tutkimuksen antamaa kuvaa. Näyttää siltä, että tässä tutkimuksessa tarkasteltava edunvalvonnan piirissä olevien ryhmä on määrittynyt iän osalta varsin hyvin Työvoimatutkimuksen jakauman mukaisesti.

Työvoimatutkimukseen sisältyvien järjestäytymiskysymysten perusteella on tarkasteltu myös osa-aikaisten järjestäytymistä. Taulukossa 27 esitetään tulokset vuosilta 1995, 2001, 2004, 2005, 2009, 2013 ja 2017.

Taulukko 27. Osa-aikaisten työllisten järjestäytyminen % vuosina 1995, 2001, 2004, 2005, 2009, 2013 ja 2017 ikäryhmittäin

	1995	2001	2004	2005	2009	2013	2017
-29	41,9	24,9	25,5	25,2	22,4	16,5	18,7
30-39	74,8	66,3	63,1	68,7	61,6	54,6	53,7
40-49	76,4	66,7	66,7	63,5	60,2	66,7	61,3
50-59	73,9	73,0	74,8	68,8	61,0	67,8	57,6
60-64	43,6	70,3	65,8	74,1	64,9	67,8	66,0
Yhteensä	58,7	49,1	49,7	48,3	43,5	42,3	39,6
Osa-aikaisia							
järj. yhteensä	109000	119500	130800	131000	119600	122700	123600
Osa-aikaisia							
kaikkiaan	185700	243300	263000	271400	275100	290400	312100

Vuonna 1995 osa-aikaisia työllisiä oli tilastokeskuksen mukaan kaikkiaan 185 700 ja heistä 58.7 prosenttia oli järjestäytyneet. Vuonna 2001 osa-aikaisten määrä oli kasvanut liki 60 000 ja järjestäytyminen laski 49.1 prosenttiin. Vuonna 2004 osa-aikaisia oli 20 000 enemmän kuin vuonna 2001 ja vuoteen 2005 kasvu oli kertynyt lisää 8 000. Osa-aikaisten järjestäytyminen oli lähes vuoden 2001 tasolla vuonna 2005 ja se putosi sen jälkeen selvästi. Vuonna 2009 osa-aikaisista oli keskusjärjestöjen liittoihin järjestäytyneitä 43.5 % ja osa-aikaisten määrä pysyi vuoden 2005 tasolla. Vuonna 2013 osa-aikaisten määrä oli 290 000 ja järjestäytyneitä heistä oli 123 000. Järjestäytymisaste oli siten 42.3 %, 1.2 prosenttiyksikköä alempi kuin vuonna 2009. Vuoden 2013 jälkeen osa-aikaisten määrä on lisääntynyt 22 000 ja järjestäytyneiden osa-aikaisten määrän pysyessä liki ennallaan osa-aikaisten järjestäytymisaste on laskenut edelleen. Vuonna 2017 se on 39.6 % ja laskua on 2.7 prosenttiyksikköä.

Taulukosta havaitaan, että alle 30-vuotiaat ovat harvemmin järjestäytyneet kuin heitä vanhemmat ikäluokat ja heillä järjestäytyminen on lisäksi alentunut eniten. Vuonna 1995 alle 30-vuotiaista osa-aikaisista kuului ammattiliittoihin 41.9 prosenttia ja vuonna 2001 vain 24.9 prosenttia. Nuorten, alle 30-vuotiaiden osa-aikaisten järjestäytyminen pysyi työvoimatutkimusten perusteella noin neljänneksessä vuoteen 2005. Vuonna 2009 nuorten osa-aikaisten järjestäytyminen laski taas 22.4 %:iin ja osa-aikaisten järjestäytyminen laski myös muissa ikäryhmissä. Alle 30-vuotiaiden

osa-aikaisten järjestäytyminen aleni sen jälkeen runsaasti. Vuonna 2013 järjestäytyneitä oli enää 16.5 %. Vuonna 2009 luku oli liki 6 prosenttiyksikköä suurempi. Myös 30–39-vuotiailla laskua oli huomattavasti, 61.6 %:sta 54.6 %:iin. Vanhemmilla ikäryhmillä osa-aikaisten järjestäytyminen sitä vastoin lisääntyi. Vuoden 2013 jälkeen taas nuorten osa-aikaisten järjestäytyminen on hieman lisääntynyt ja muiden taas vähentynyt. Vuonna 2017 alle 30-vuotiaista osa-aikaisista on järjestäytynyt 18.7 %. 40–49-vuotiailla laskua on vuodesta 2013 5 ja 50–59-vuotiailla peräti 10 prosenttiyksikköä.

Työvoimatutkimuksissa alle 30-vuotiaiden osuus osa-aikaisista on liki puolet kaikina taulukon 29 ajankohtina. Vuonna 1995 osuus oli 47.5 % ja vuonna 2017 47.7 %. Määrällisesti tämä merkitsee vuonna 2001 110000, vuonna 2013 133000 ja vuonna 2017 149 000 nuorta osa-aikaista eli kyse on koko järjestäytymisasteen kannalta merkittävistä luvuista. Vuonna 1995 keskusjärjestöihin järjestäytymättömistä oli alle 30-vuotiaita osa-aikaisia 51 300, vuonna 2001 88 500, vuonna 2004 86 000, vuonna 2005 94 500, 99 400 vuonna 2009, 110 000 vuonna 2013 ja 121 100 vuonna 2017. Nuorten osa-aikaisten määrän kasvu ja järjestäytymättömyys vuoden 1995 jälkeen merkitsevät vuonna 2001 palkansaajaliittojen järjestäytymisprosentissa 1.6, 1.5 vuonna 2004, 2.1 vuonna 2009, 2.5 vuonna 2013 ja 2.9 prosenttiyksikköä vuonna 2017 verrattuna vuoteen 2001. Vuoden 2017 järjestäytymisasteessa tämä muutos merkitsee 0.4 prosenttiyksikköä.

Lukumääräisesti Työvoimatutkimuksen mukaan 30–59-vuotiaita osa-aikaisia on vuonna 2017 kaikkiaan 133 900 ja heistä on keskusjärjestöjen liittojen jäseniä 76 400. Vuonna 2013 vastaavat luvut ovat 119 000 ja 74 900. Vuonna 2013 liittojen ulkopuolelle jäi 30–59-vuotiaista 44 400 palkansaajaa ja vuonna 2017 57 500 palkansaajaa. Ero on 13 100, mikä vastaa vuoden 2017 järjestäytymisasteessa 0.6 prosenttiyksikköä. Liittojen ulkopuolisten työttömyyskassojen jäsenenä oli vuonna 2013 13 600 30–59-vuotiaista osa-aikaista. Vuonna 2017 luku on Työvoimatutkimuksen mukaan 19 600 ja kasvua on 6 000. Näin kaikkien palkansaajaliittojen ja -kassojen yhteinen järjestäytymättömien määrä on 30–59-vuotiailla osa-aikaisilla laskenut 7 100 jäsenellä vuodesta 2013. Vastaava lukumäärä on kaiken ikäisillä osa-aikaisilla 15 100, mikä laskee vuoden 2017 palkansaajaliittojen ja työttömyyskassojen jäsenten järjestäytymistä 0.6 prosenttiyksikköä.

Työvoimatutkimusten perusteella voi tarkastella myös määräaikaisten työllisten järjestäytymistä vuodesta 2009 lähtien. Tulokset esitetään taulukossa 28.

Taulukko 28. Määräaikaisten työllisten järjestäytyminen % vuosina 2009, 2013 ja 2017 ikäryhmittäin Työvoimatutkimuksen mukaan

Ikä	2009	kaikki 2009	2013	kaikki 2013	2017	kaikki 2017
-29	36,0	39,5	27,4	31,9	28,0	29,6
30-39	68,7	64,7	58,2	60,6	58,8	56,3
40-49	68,3	70,2	63,9	67,9	62,0	63,4
50-59	66,8	74,1	61,5	73,1	57,7	68,3
60-64	50,0	68,0	50,5	69,6	61,4	71,1
Yhteensä	51,5	62,1	43,0	58,5	43,3	55,1
Määräaikaisia						
järj. yhteensä	157900		139300		145500	
Määräaikaisia						
kaikkiaan	306800		323900		335800	

Myös työsuhteiden määräaikaisuus liittyy vähäisempään järjestäytymiseen. Vuonna 2017 43 % määräaikaisista oli jonkin keskusjärjestöön kuuluvan palkansaajaliiton jäsen. Osuus on lähes sama kuin osa-aikaisilla, 42,3 %, ja selkeästi pienempi kuin järjestäytyminen keskimäärin, 55,1 %. Määräaikaisista työllisistä hieman yli puolet on alle 30-vuotiaita ja järjestäytyminen on vähäistä juuri heillä. Määrällisesti heitä on 172 700 vuonna 2017 ja suuri osa heistä on myös osa-aikaisia. Määräaikaisten järjestäytyminen laski selvästi, 8,6 prosenttiyksikköä, vuosien 2009 ja 2013 välillä. Sen jälkeen se on hieman noussut.

Määräaikaisten vähäinen keskimääräinen järjestäytyminen johtuu siitä, että heistä yli puolet on muutoinkin heikosti järjestäytyneitä, alle 30-vuotiaita. Ikäryhmittäin tarkasteltuna erot järjestäytymisessä ovat kuitenkin pienet varsinkin keski-ikäisillä. Määräaikaisten vähäinen järjestäytyminen on vahvassa yhteydessä heidän nuoreen ikäänsä.

7.2 Työttömyyskassat

Liiton jäsenyys merkitsee useimmiten myös työttömyyskassan jäsenyyttä, vaikka jäsenyydet eivät toisiaan välttämättä edellytä. Seuraavassa katsotaan vielä, miten työttömyyskassojen jäsenmäärien kehitys vastaa edellä esitettyjä järjestäytymisestä

saatua tuloksia. Tarkasteltava ajanjakso alkaa vuodesta 1989 ja päättyy vuoteen 2017. Tilanteet ovat vuoden lopusta. Kunkin kassan keskusjärjestö on määritetty työttömyyskassojen yhteisjärjestön työttömyyskassoille helmikuussa vuonna 2001 tehdystä kyselystä saatujen tietojen perusteella.

Kassatilaston tiedot ovat Finanssivalvontavirastosta (ent. Vakuutusvalvonta). Palkansaajaliittojen työttömyyskassojen määrä on vähentynyt huomattavasti yhdistymisten kautta. Vuonna 1989 kassoja oli 71, vuonna 2001 40, vuonna 2004 37, 33 vuonna 2009, 29 vuonna 2013. Vuonna 2017 niitä on kaikkiaan 24. AKAVA:ssa niitä on 6, STTK:ssa 7 ja SAK:ssa 11.

Kassojen keskusjärjestön määrittäminen on pyritty taulukoissa pitämään yhdenmu-kaisena ja niin on päädytty siihen, että keskusjärjestö on kassan vuoden 2001 keskusjärjestö myös muina vuosina. Näin ei todellisuudessa aina ole, mutta menettely helpottaa kehityksen seuraamista. Taulukossa ei siis ole huomioitu liittojen ja niiden työttömyyskassojen keskusjärjestösiirtymiä. Taulukko kertoo siten ehkä ensisijaisesti koulutuksen ja statuksen mukaisesta järjestäytymisestä.

Seuraavissa taulukoissa keskusjärjestöjen ulkopuolisiksi kassoiksi luokitellaan vuonna 2017 Suomen journalistiliiton ja Liiketalouden liiton yhteinen työttömyyskassa, Finka, ja sitä aiemmin toimineet näiden liittojen erilliset kassat.

Yleisen työttömyyskassan luvut esitetään erillisinä. YTK-kassan kaikki jäsenet ovat yksilöjäseniä, mikä tarkoittaa sitä, että he eivät kuulu ammattiliittoon ja ovat siten vain työttömyyskassan jäseniä.

Työttömyyskassatilastoista on laskettu muutosta osoittavia lukuja työministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön tutkimusten ajankohdilta ja tuoreimmat luvut ovat vuodesta 2013 vuoteen 2017 (taulukko 29). Työttömyyskassatilaston mukaan keskusjärjestöihin kuuluvien alojen kassojen jäsenmäärä lisääntyi 59 000 vuodesta 1989 vuoteen 1994. STTK:ssa lisäystä oli 65 000 ja AKAVA:ssa 54 000. SAK:n kassojen jäsenmäärä aleni 60 000. Muiden kuin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä kasvoi vastaavana ajanjaksona 60 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä kasvoi tuona aikana 119 000 eli nousua oli 6.8 prosenttia.

Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä väheni 71 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001. SAK:ssa vähentymistä on 112 000 ja STTK:ssa 22 000. AKAVA:n kassojen jäsenmäärä sen sijaan lisääntyi 64 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenyys kasvoi 64 000. Tämä johtuu siitä, että Yleisen työttömyyskassan (YTK) jäsenmäärä kasvoi 132 000 jäsenellä vuodesta 1994 vuoteen 2001.

Vuodesta 2001 vuoteen 2004 keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä laski edelleen. Määrällisesti ero oli 35 000 ja suhteellisesti 2.1 %. SAK:n osalla laskua oli 35 500 ja STTK:n 28 000. AKAVA:ssa nousua oli 28 000. Kaikkiaan palkansaajakassojen jäsenmäärä kohosi 23 500 vuodesta 2001 vuoteen 2004. Nousun aiheutti taas YTK-kassa eli Yleinen työttömyyskassa, jonka jäsenmäärä kasvoi tarkasteltavana aikana 58 800.

Taulukko 29. Työttömyyskassojen jäsenmäärät ja kehitys vuosina 1989–2017

	AKAVA	SAK	STTK	Yhteensä keskusj.	Muut liitot	YTK	Yhteensä palkans.
1989	201947	1031846	495568	1729361	13909	0	1743270
12/1994	255935	971861	560281	1788077	25705	48284	1862066
89-94 muutos	53988	-59985	64713	58716	11796	48284	118796
ero %	26,7	-5,8	13,1	3,4	84,8	0	6,8
12/2001	320125	859275	537724	1717124	28343	180495	1925962
94-01 muutos	64190	-112586	-22557	-70953	2638	132211	63896
ero %	25,1	-11,6	-4	-4	10,3	273,8	3,4
12/2004	348334	823739	509758	1681831	28383	239293	1949507
01-04 muutos	28209	-35536	-27966	-35293	40	58798	23545
ero %	8,8	-4,1	-5,2	-2,1	0,1	32,6	1,2
12/2009	393496	757250	490414	1641160	28082	303331	1972573
04-09 muutos	45162	-66489	-19344	-40671	-301	64038	23066
ero %	13	-8,1	-3,8	-2,4	-1,1	26,8	1,2
12/2013	418482	693357	466427	1578266	26528	335044	1939838
09-13 muutos	24986	-63893	-23987	-62894	-1554	31713	-32735
ero %	6,3	-8,4	-4,9	-3,8	-5,5	10,5	-1,7
12/2017	422056	605868	454174	1482098	21003	390376	1893477
13-17 muutos	3574	-87489	-12253	-96168	-5525	55332	-46361
ero %	0,9	-12,6	-2,6	-6,1	-20,8	16,5	-2,4

Lähde: Vakuutusvalvontavirasto, Finanssivalvonta

Vuoden 2004 jälkeen keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen kassojen jäsenmäärä laski 40 700 vuoteen 2009 mennessä. Keskusjärjestöjen liittojen työttömyyskassoissa oli 1 641 160 jäsentä vuonna 2009. Suhteellisesti väheneminen oli 2.4 %. SAK:ssa vähenemistä oli eniten 66 500 eli 8.1 %, STTK:ssa 19 300 eli 3.8 %. AKAVA:ssa taas oli kasvua 45 200 eli 13 %. Kaikkiaan työttömyyskassojen jäsenmäärä kasvoi 1.2 % eli 23 100 jäsenellä vuodesta 2004 vuoteen 2009 ja nousun aiheutti taas YTK-kassa, jonka jäsenmäärä lisääntyi tarkasteltavana aikana 64 000, 26.8 %.

Vuosien 2009 ja 2013 välillä keskusjärjestöjen piirissä olevien työttömyyskassojen jäsenmäärä laski 62 900, 3.8 %. Vuonna 2013 niissä oli kaikkiaan 1 578 000 jäsentä. Eniten laskua oli SAK:n liittojen kassoissa, 63 900. STTK:n osalla vähennystä oli 24 000. AKAVA:n liittojen työttömyyskassojen jäsenmäärä puolestaan kohosi 25 000, mikä on 6.3 % aiemmasta. Palkansaajakassojen kokonaisjäsenmäärä alentui 1.7 % vuodesta 2009 vuoteen 2013. Tältä osin vähäisen laskun selittää taas YTK-kassan kasvu. Sen jäsenmäärä nousi 31 700 ja suhteellista kasvua oli 10.5 %. Palkansaajakassojen kokonaisjäsenmäärä aleni ensimmäisen kerran tarkasteltavalla ajanjaksolla Niissä oli vuonna 2013 kaikkiaan 32 700 jäsentä vähemmän kuin vuonna 2009.

Palkansaajakassojen jäsenmäärä on alentunut myös vuoden 2013 jälkeen. Vuonna 2017 kassoissa on 46 400 jäsentä (2.4 %) vähemmän kuin vuonna 2013. SAK:n osalla laskua on 87 500 (12.6 %) ja STTK:ssa 12 300 (2.6 %). AKAVA:n kassoissa jäsenten määrä lisääntyi 3 600 (0.9 %). Kaikkiaan keskusjärjestöjen kassoissa on vähennystä 96 200 (6.1 %). Yleisen työttömyyskassan jäsenmäärä nousi 55 300 (16.5 %) eikä kasvu peitä muiden työttömyyskassojen jäsenmäärän laskua.

Kassatilaston mukaan järjestäytymisasteeksi saadaan vuonna 1989 79.5 prosenttia, vuonna 1994 87.1 %, vuonna 2001 83.8 %, vuonna 2004 85 %, vuonna 2009 84.2 %, vuonna 2013 82.7 % ja 79.5 % vuonna 2017 (taulukko 30). Tässä ovat mukana kaikki palkansaajakassat. Nousu vuodesta 1989 vuoteen 1994 oli 7.6 prosenttia. Sen jälkeen järjestäytymisaste laski 3.3 prosenttia vuoteen 2001 mennessä ja kohosi taas 1.2 prosenttiyksikköä vuodesta 2001 vuoteen 2004. Vuoden 2004 jälkeen laskua oli 0.8 prosenttiyksikköä vuoteen 2009. Vuosien 2009 ja 2013 välillä kaikkien palkansaajakassojen mukaan laskettu järjestäytymisaste laski 1.5 prosenttiyksikköä ja se oli 82.7 vuonna 2013. Lasku näyttäisi hieman kiihtyneen, sillä vuonna 2017 ero vuoteen 2013 on -3.2 prosenttiyksikköä.

Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen osalta järjestäytymisasteeksi muodostuu 78.9 prosenttia vuonna 1989, 83.7 prosenttia vuonna 1994, 74.7 % vuonna 2001, 73.4 % vuonna 2004, 70 % vuonna 2009, 67.2 % vuonna 2013 ja 62.2 % vuonna 2017. Luvut olivat 1990-luvulla selvästi korkeammat kuin työministeriön ja myöhemmin työ- ja elinkeinoministeriön tutkimuksissa lasketut luvut. Ero kaventui vuoden 2009 tutkimukseen asti, jolloin se oli 2.6 prosenttiyksikköä. Vuonna 2017 keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen kassojen järjestäytymisaste on

työttömyyskassatilastojen mukaan 2.8 prosenttiyksikköä korkeampi kuin tässä tutkimuksessa laskettu edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste.

Keskusjärjestöjen kassojen jäseniä on vuonna 2017 68 500 enemmän kuin tässä tutkimuksessa laskettu edunvalvonnan piirissä olevien määrä. Näiden kassojen yksilöjäseniä on vuonna 2017 81 300. Vuonna 2013 yksilöjäseniä oli vastaavasti 61 400 eli yksilöjäsenten määrä on kasvanut selvästi keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen työttömyyskassoissa. Yksilöjäsenten määrä ylittää työttömyyskassojen ja edunvalvonnan piirissä olevien eron jäsenten määrässä. Kun yksilöjäsenet huomioidaan, keskusjärjestöjen työttömyyskassoissa on 13 200 jäsentä vähemmän kuin tämän tutkimuksen mukaan keskusjärjestöissä on edunvalvonnan piiriin kuuluvia jäseniä. Ero on pieni ja vahvistanee tämän tutkimuksen luotettavuutta. Vuonna 2013 samalla tavoin laskien kassojen jäseniä oli 5 000 vähemmän kuin edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä. Sitä aiemmin ero oli jonkin verran suurempi, n. 30 000.

Taulukko 30. Työttömyyskassatilastojen mukaan laskettu järjestäytymisaste vuosina 1989, 1995, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2017

	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Jäsenet palkansaajakassoissa	1743270	1862066	1925962	1949507	1972573	1939838	1893477
Palkansaajat ja työttömät	2193000	2137000	2298000	2292700	2344000	2346000	2381200
Järjestäytymisaste	79,5	87,1	83,8	85,0	84,2	82,7	79,5
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	1729361	1788077	1717124	1681831	1641160	1578266	1482098
Järjestäytymisaste	78,9	83,7	74,7	73,4	70,0	67,2	62,2
Tämä tutkimus	71,9	78,5	71,2	69,0	67,4	64,5	59,4
Edunvalvonnan piirissä	1576000	1678000	1635000	1581000	1579655	1514044	1413632

Työttömyyskassatilastojen mukainen kehitys näyttää olevan paljolti samanlaista kuin työministeriön tutkimuksissa vuosien 1994 ja 2004 välillä ja samansuuntaista myös sen jälkeen. Vuodesta 1989 vuoteen 1994 SAK:n edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä tosin työministeriön tutkimusten mukaan kasvoi 11 000 tosin kuin kassatilastojen mukaan tehdyissä laskelmissa edellä. Taulukossa 31 esitetään

edunvalvonnan piirissä olevien määrät keskusjärjestöittäin vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2017. Kokonaislukumäärät ovat pienempiä kuin työttömyyskassatilastojen luvut, mutta kehityserot ovat melko pieniä. STTK:n ja AKAVA:n osalla kehitysero on alle 10 000 jäsentä. SAK:ssa ero on taas suurempi. Työttömyyskassatilasto näyttäisi jäsenmäärän laskua olleen 110 000, kun sitä on tämän tutkimuksen mukaan 77 000 vuosien 1994 ja 2001 välillä. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 tutkimusten kehityserot keskusjärjestöjen jäsenmäärissä ovat suurimmillaan STTK:n osalla. Työttömyyskassatilastojen mukaan STTK:n jäsenmäärä putosi tuona aikana 28 000 jäsenellä, kun työministeriön tutkimuksen mukaan pudotusta oli 36 000.

Vuoden 2004 jälkeen vertailua heikentää se, että kassatilastolaskelmissa ei ole huomioitu liittojen keskusjärjestösiirtymiä, kun edunvalvonnan piirissä olevissa luvuissa taas liittojen keskusjärjestöjen muutokset on huomioitu. Siirtymät ovat kuitenkin määrällisesti melko pieniä, noin 41 000 jäsentä STTK:sta AKAVA:an ja 2500 SAK:hon vuosien 2004 ja 2009 välillä. Keskusjärjestöjen ulkopuolelta STTK on puolestaan saanut 10 000 lisäjäsentä. Vuonna 2011 ERTOon kuuluneet Tietoalan toimihenkilöt, noin 8 000 jäsentä, liittyivät Insinööriliittoon ja sen myötä STTK:sta AKAVAan. Suomen Terveystieteiden liitto (7 300 jäsentä) siirtyi STTK:sta AKAVAan vuonna 2012. Vuoden 2013 jälkeen AKAVAan on siirtynyt STTK:sta liittosiirtymien myötä noin 23 000 jäsentä (ks. s. 20).

Taulukko 31. Keskusjärjestöjen jäsenmäärät työministeriön kyselyiden mukaan vuosina 1989, 1994, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2017 (1000 jäsentä)

	SAK	AKAVA	STTK	Yhteensä
Edunvalvonnan piirissä 1989	900	183	473	1556
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Ero 1989-1994	11	54	57	122
Edunvalvonnan piirissä 1994	911	237	530	1678
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Ero 1994-2001	-77	54	-20	-43
Edunvalvonnan piirissä 2001	834	291	510	1635
Edunvalvonnan piirissä 2004	794	312	474	1581
Ero 2001-2004	-40	21	-36	-54
Edunvalvonnan piirissä 2004	794	312	474	1581
Edunvalvonnan piirissä 2009	749	383	448	1580
Ero 2004-2009	-45	71	-26	-1
Edunvalvonnan piirissä 2009	749	383	448	1580
Edunvalvonnan piirissä 2013	695	403	416	1514
Ero 2009-2013	-54	20	-32	-66
Edunvalvonnan piirissä 2013	695	403	416	1514
Edunvalvonnan piirissä 2017	612	414	388	1414
Ero 2013-2017	-83	11	-28	-100

Työttömyyskassatilaston mukaiset sukupuolten järjestäytymisasteet esitetään taulukossa 32. Siinä on eroteltu keskusjärjestöön kuuluvien ja kaikkien palkansaajakassojen järjestäytyminen vuosina 1994, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2017. Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen osalta järjestäytymisaste oli vuonna 1994 naisilla 89.5 % ja miehillä 77.9 %. Vuonna 2001 vastaavat luvut olivat 80.6 % ja 68.9 % eli alenemista olisi sukupuolilla ollut lähes yhtä paljon. Vuonna 2004 kassatilastojen mukaan naisten järjestäytymisaste aleni 78.2 %:iin ja miesten pysyi lähes ennallaan (68.5 %). Vuosien 2004 ja 2009 välillä miehillä osuus alentui 3.7 prosenttiyksikköä 64.8 %:iin ja naisilla laskua oli 3.1 prosenttiyksikköä, 75.1 %:iin vuonna 2009. Vuonna 2013 miesten järjestäytymisaste laski 60.7 %:iin ja naisten 73.7 %:iin. Naisilla laskua oli 1.4 ja miehillä 4.1 prosenttiyksikköä ja sukupuolten ero kasvoi 13 prosenttiyksikköön. Vuoden 2013 jälkeen

naisten järjestäytymisaste aleni 3.4 ja miesten 6.6 prosenttiyksikköä vuoteen 2017 mennessä ja ero järjestäytymisasteessa sukupuolten välillä kohosi peräti 16.2 %:iin. Vuonna 2017 naisista on kassatilaston mukaan järjestäytynyt 70.3 ja miehistä 54.1 %.

Keskusjärjestöjen osalla naisten järjestäytyminen on siten ollut kassatilastojen mukaan jatkuvasti huomattavasti korkeampaa kuin miesten ja ero on kasvanut 2010-luvulla.

Kaikkien palkansaajakassojen tarkastelu täydentää kuvaa järjestäytymisen kehityksestä. Kun laskennassa otetaan mukaan myös keskusjärjestöjen ulkopuoliset työttömyyskassat, naisilla järjestäytyminen putosi 92.7 %:sta vuonna 1994 88.7 %:iin ja miehillä 81.6 %:sta 78.9 %:iin vuonna 2001. Tämä poikkeaa hieman muista tuloksista. Muissa tarkastelluissa tilastoissa, ja myös vuoden 2001 työministeriön tutkimuksessa, naisten järjestäytyminen oli pysynyt selvästi korkeampana kuin miesten ja ero miehiin oli ennemmin kasvanut vuodesta 1994 vuoteen 2001, kun taas kassatilaston mukaan ero oli kaikkien palkansaajakassojen osalta vähän supistunut. Tilastojen ero aiheutuu siitä, että Yksityisalojen työttömyyskassassa (vuodesta 2004 Yleinen työttömyyskassa) oli vuonna 2001 75 000 miesjäsentä enemmän kuin vuonna 1994, kun naisjäsenten määrä oli lisääntynyt vähemmän, 57 000. Vuodesta 2001 vuoteen 2004 YTK-kassassa kehitys hieman tasoittui. Miesten määrä lisääntyi 32 700 ja naisten 26 000. Kassaan liittyi kuitenkin yhä enemmän miehiä kuin naisia. Miesten määrä kassassa lisääntyi suhteellisesti aiempaa enemmän vuoden 2004 jälkeen. YTK:ssa oli vuonna 2009 40 000 miestä ja 24 000 naista enemmän kuin vuonna 2004. Edelleen vuoteen 2013 mennessä miesten määrä YTK-kassassa lisääntyi 23 000 ja naisten 9 000. Vuodesta 2013 vuoteen 2017 miesten määrä kasvoi kassassa 33 000 ja naisten 22 000.

Taulukon 32 sukupuolten kokonaisjärjestäytymisasteessa miesten määrän kasvu Yleisessä työttömyyskassassa näkyy selvästi vuoteen 2009 asti. Tuolloin kassatilaston mukaan palkansaajaliittoon tai -kassaan oli järjestäytynyt 87.1 % naisista ja 81.1 % miehistä. Ero järjestäytymisessä oli pienimmillään 6 prosenttiyksikköä. Sen jälkeen vuoteen 2017 mennessä palkansaajakassoihin kuuluvien jäsenten määrä on vähentynyt miehillä 48 000 ja naisilla 31 000. Samalla miesten osalla palkansaajien ja työttömien yhteismäärä on kasvanut 38 000 ja naisilla pysynyt liki ennallaan. Vuonna 2017 miesten järjestäytymisaste palkansaajakassoihin on laskenut 6.6 ja naisten selvästi vähemmän, 2.6 prosenttiyksikköä, vuosien 2009 ja 2017

välillä. Vuonna 2017 miesten kokonaisjärjestäytymisaste on 74.5 ja naisten 84.5 %. Ero miesten ja naisten välillä on siis kasvanut 10 prosenttiyksikköön vuonna 2017.

Taulukko 32. Työttömyyskassatilastojen mukainen järjestäytymisaste sukupuolittain vuosina 1994, 2001, 2004, 2009, 2013 ja 2017

	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Miehet						
Jäsenet palkansaajakassoissa	879968	907171	930183	933894	913967	885994
Palkansaajat ja työttömät	1078000	1150000	1142700	1151000	1158500	1188900
Järjestäytymisaste	81,6	78,9	81,4	81,1	78,9	74,5
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	840351	792095	782257	745604	703170	643462
Järjestäytymisaste	77,9	68,9	68,5	64,8	60,7	54,1
	1994	2001	2004	2009	2013	2017
Naiset						
Jäsenet palkansaajakassoissa	982098	1018791	1019324	1038679	1025871	1007483
Palkansaajat ja työttömät	1059000	1148000	1150000	1193000	1187400	1192300
Järjestäytymisaste	92,7	88,7	88,6	87,1	86,4	84,5
Jäsenet keskusjärj. kassoissa	947726	925029	899574	895556	875096	838636
Järjestäytymisaste	89,5	80,6	78,2	75,1	73,7	70,3

Keskusjärjestöihin kuuluvien työttömyyskassojen jäsenistä on 56.6 % naisia vuonna 2017 eli hieman enemmän kuin tämän tutkimuksen mukaan liittojen kaikista jäsenistä, 55.9 %. Naisten osuus jäsenistä on pysynyt kassatilaston mukaan lähes ennallaan SAK:ssa ja AKAVA:ssa. STTK:ssa osuus on kohonnut 3 prosenttiyksikköä, 73 %:iin vuonna 2017. AKAVAssa naisten osuus kohosi 49 %:sta 52 %:iin vuosien 1994 ja 2001 välisenä aikana ja sen jälkeen nousu on jatkunut lievänä. Vuonna 2004 naisten osuus AKAVA:n liitoissa oli 53.1 %. AKAVA:ssa naisten määrä lisääntyi 17 000 ja miesten 11 000 vuosien 2001 ja 2004 välisenä aikana. STTK:ssa naisten määrä putosi tuona aikana 20 000 ja miesten 8 000 ja SAK:ssa taas naisten määrä väheni 24 000 ja miesten 12 000. Vuoden 2004 jälkeen AKAVA:n kassoissa naisten määrä lisääntyi edelleen 30 000 ja miesten määrä kasvoi 15 000 vuoteen 2009. SAK:ssa vastaavasti naisten määrä aleni 14 000 ja miesten peräti 52 000. STTK:ssa naisten määrä väheni 19 000 ja miesten pysyi ennallaan. Vuodesta 2009 naisten määrä AKAVAn työttömyyskassoissa lisääntyi 14 000 ja miesten 11 000 vuoteen 2013. STTK:ssa kasvua oli naisilla 2 000 ja miehillä taas

vähennystä 26 000. SAK:ssa vähennystä oli samaan aikaan naisilla 37 000 ja miehillä 27 000. Työttömyyskassatilastoissa naisten määrä on vuonna 2017 STTK:ssa 329 600, AKAVA:ssa 231 300 ja SAK:ssa 277 700. STTK:ssa nousua vuodesta 2013 on 3 000 ja AKAVA:ssa 2 500. Nämä luvut eivät ole tarkkoja, koska niissä ei ole huomioitu liittojen siirtymiä STTK:sta AKAVAan (vrt. s. 20). SAK:ssa naisten määrä on kassatilastojen mukaan laskenut vuoden 2013 jälkeen 41 900 ja miesten 45 600. Luvut ovat pitkälti yhdenmukaisia tämän tutkimuksen tulosten kanssa, jos AKAVAn ja STTK:n luvut kassatilastoissa yhdistetään.

Taulukko 33. Työttömyyskassojen mies- ja naisjäsenet ja naisten osuus % jäsenistä vuosina 2013 ja 2017 keskusjärjestöittäin

	2013			2017		
	Naiset	Miehet	Naisia %	Naiset	Miehet	Naisia %
AKAVA	228817	189665	54,7	231332	190724	54,8
SAK	319592	373765	46,1	277658	328210	45,8
STTK	326687	139740	70,0	329646	124528	72,6
Yht.	875096	703170	55,4	838636	643462	56,6

7.2.2 Yleinen Työttömyyskassa YTK

Järjestäytymisaste on palkansaajakeskusjärjestöjen osalta 59,4 % ja työttömyyskassoihin kuuluu kaikkiaan 79,5 % palkansaajista ja työttömistä. Ero on 19,9 prosenttiyksikköä. Erosta 16,3 prosenttiyksikköä peittää 1990-luvun alussa perustettu Loimaalla toimiva Yleinen Työttömyyskassa, YTK, jossa oli vuoden 2017 lopussa 390 268 jäsentä. Kassan jäsenet ovat yksilöjäseniä. Kassa keskittyy jäsentensä ansiosidonnaisen työttömyysturvan hoitoon. Sen ohessa toimiva YTK-yhdistys tarjoaa myös vakuutuspalveluja ja oikeudellista neuvontaa. Työttömyyskassan kasvu on jatkunut voimakkaana (ks taulukko 29). Vuonna 2013 sen osuus palkansaajista ja työttömistä oli 14,3 % ja osuus on noussut 2 prosenttiyksikköä, 16,3 %:iin vuonna 2017. Seuraavassa esitetään joitain keskeisiä YTK-kassan jäsenyystietoja.

Taulukko 34. YTK-kassan jäsenten sukupuolirakenne vuosina 2013 ja 2017

	2013		2017		Ero
	N	%	N	%	N
Mies	200950	60,0	234050	60,0	33100
Nainen	134094	40,0	156218	40,0	22124
Yhteensä	335044	100,0	390268	100,0	55224

Kassan jäsenistä oli vuonna 2013 miehiä 60 % ja heidän määränsä kasvoi 23 000 vuodesta 2009. Naisia oli puolestaan 9 000 enemmän kuin vuonna 2009. Työvoimatutkimuksen mukaisista potentiaalisista jäsenistä YTK:n jäseniä oli vuonna 2013 miehistä 17.3 % ja naisista 11.3 %. Vuonna 2017 miesten osuus YTK:n jäsenistä on pysynyt ennallaan, 60 %, ja heitä on 234 050, mikä on 33 100 enemmän kuin vuonna 2013. Naisia kassassa on 156 218 ja heitä on 22 100 enemmän kuin edellisessä tutkimuksessa. Potentiaalisista jäsenistä miehillä osuus on 19.7 ja naisilla 13.1 %. (vrt. taulukko 19). Miehillä osuus on noussut 2.4 ja naisilla 1.8 prosenttiyksikköä.

Taulukko 35. YTK:n jäsenten ikärakenne vuosina 2013 ja 2017 % sukupuolittain

2013	Mies	Nainen	Yhteensä	N (100)
	%	%	%	
15-29	15,4	12,2	14,2	468
30-39	28,7	26,4	27,8	934
40-49	27,2	27,6	27,4	921
50-59	22,1	25,7	23,5	789
60-68	6,6	8,1	7,1	238
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	3350
N	200950	134094	335044	
2017	Mies	Nainen	Yhteensä	N (100)
	%	%	%	
15-29	14,9	12,5	14,0	545
30-39	27,8	25,3	26,8	1046
40-49	26,7	26,3	26,5	1034
50-59	23,4	27,2	24,9	974
60-68	7,2	8,7	7,8	305
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	3903
N	234050	156218	390268	

Taulukko 36. YTK-kassan jäsenistön määrä ikäryhmittäin ja osuus % palkansaajista ja työttömistä vuosina 2013 ja 2017

2013	Mies	Nainen	Yhteensä	Työvoimatutkimus palkans. + työttömät (100)	YTK:n osuus
15-29	30946	16359	47305	5829	8,1
30-39	57673	35401	93074	5190	17,9
40-49	54658	37010	91668	5403	17,0
50-59	44410	34462	78872	5338	14,8
60-68*	13263	10862	24125	1461	16,5
Yhteensä	200950	134094	335044	23221	14,4
2017	Mies	Nainen	Yhteensä	Työvoimatutkimus palkans. + työttömät (100)	YTK:n osuus
15-29	34940	19516	54456	5818	9,4
30-39	65076	39502	104578	5357	19,5
40-49	62326	41053	103379	5220	19,8
50-59	54882	42510	97392	5482	17,8
60-68*	16826	13637	30463	1610	18,9
Yhteensä	234050	156218	390268	23487	16,6

Taulukossa 36 esitetään vuosien 2013 ja 2017 prosenttiosuuksien mukaan laskettu YTK-kassan jäsenten määrä ikäryhmittäin. Rinnalla ovat samalta ajalta Työvoimatutkimuksen luvut palkansaajien ja työttömien määristä ikäryhmittäin ja YTK-jäsenten osuus näistä ikäryhmittäisistä luvuista. 60 vuotta täyttäneillä luokitukset poikkeavat toisistaan. YTK:n osalla lukuihin sisältyvät 60–68-vuotiaat ja Työvoimatutkimuksessa taas 60-64-vuotiaat. Näin YTK:n osuus on tältä osin taulukossa hieman liian suuri.

Ikäluokittelu on melko karkea, mutta näyttää siltä, että YTK-jäsenyys on yleisintä 30–49-vuotiailla ja heikkenee sen jälkeen hieman. Suhteellisesti eniten, 19,8 %, YTK:n jäseniä on 40–49-vuotiaiden ryhmässä. Alle 30-vuotiailla osuus oli vuonna 2013 vain 8,1 % eikä se ole paljon noussut. Osuus on 9,4 % vuonna 2017.

Taulukko 37. Laskelma ikäryhmittäisestä järjestäytymisestä ja työttömyyskassojen jäsenyydestä vuonna 2017

	järjestäytymiskysely	vain kassa	yhteensä	palkansaajat ja työttömät	osuus %	osuus %
	2017	2017	2017	2017	2017	2013
-29	188013	61400	249413	581800	42,9	43,9
30-39	329376	118600	447976	535700	83,6	86,4
40-49	361890	116800	478690	522000	91,7	94,0
50-59	408540	109900	518440	548200	94,6	95,8
60-	125813	24400	150213	161000	93,3	90,5
Yhteensä	1413632	431100	1844732	2348700	78,5	79,9

Taulukossa 37 esitetään arviolaskelma ikäryhmittäisestä keskusjärjestöihin järjestäytyneiden määrästä ja pelkästään työttömyyskassojen jäsenistä. Taulukossa on mukana myös arvio ansiosidonnaisen päivärahan piiriin kuuluvista ikäryhmittäin vuonna 2017. Palkansaajaliittojen jäsenten kokonaismäärä perustuu käsillä olevan tutkimuksen tietoihin ja siitä ikäjakauma on laskettu Työvoimatutkimuksen 2017 mukaiseksi (vrt. taulukko 26). Vain työttömyyskassaan kuuluvien ikäryhmittäinen määrä saadaan Työvoimatutkimuksesta. YTK-kassan ikäjakauma poikkeaa siitä hyvin vähän.

Taulukon luvut eivät ole täysin luotettavia, mutta näyttää kuitenkin selvästi siltä, että alle 30-vuotiaiden järjestäytymättömyys ei koske vain palkansaajaliittoja vaan ilmentää myös laajemmin vähäistä työttömyyskassojen jäsenyyttä. Heistä peräti 57 % on ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolella vuonna 2017 ja osuus on noussut prosenttiyksikön vuodesta 2013. Vuosien 2009 ja 2013 välillä vastaava osuus nousi 9 prosenttiyksikköä, joten kehitys alle 30-vuotiaiden työttömyysturvassa ei ole enää paljoakaan heikentynyt.

7.3 Työolobarometri

Työolobarometri on vuosittain työ- ja elinkeinoministeriössä tehtävä haastattelututkimus, jossa kartoitetaan laajalti työelämän kehitystä. Vastaaajilta kysytään myös

kuulumista ammatilliseen keskusjärjestöön tai palkansaajakassaan ja järjestäytymisestä saadaan siten tulokset vuosittain.

Barometrissa perusjoukkona ovat palkansaajat. Työttömät eivät aineistoon sisälly ja siten työolobarometrissa järjestäytyminen on selkeästi korkeammalla tasolla kuin tässä tutkimuksessa. Lisäksi barometristä on huomattava, että siinä erotetaan myös palkansaajat, jotka kuuluvat pelkästään työttömyyskassoihin.

Työolobarometrin mukaan vuonna 1994 järjestäytyneitä oli kaikkiaan 85 % ja vuonna 2000 79 %. Vuonna 2001 osuus oli kuitenkin kohonnut neljällä prosenttiyksiköllä, 83 %:iin. Järjestäytyminen laski työolobarometrin mukaan 6 prosenttiyksikköä vuodesta 1994 vuoteen 2000, mikä oli lähes sama määrä kuin työministeriön järjestäytymiskyselyissä. Barometrissa kuitenkin tämä lasku otettiin liki kokonaan takaisin vuoteen 2004 mennessä. Sen jälkeen liittoon tai vain työttömyyskassaan kuuluvien osuus laski alimmilleen 83 prosenttiin vuonna 2009. Naisilla osuus oli 88 % ja miehillä 79 %. Vuodesta 2010 alkoi taas nousu ja barometrin tietojen mukaan vuonna 2013 liittoihin tai työttömyyskassaan kuuluvien osuus oli 90 %, naisilla ja miehillä lähes yhtä suuri. Vuoden 2017 Työolobarometrissa nämä osuudet ovat säilyneet ennallaan (Lyly-Yrjänäinen 2018). Vuonna 2009 luvut olivat varsin lähellä kassatilastojen lukuja, mutta sen jälkeen jo vuonna 2013 ne poikkeavat selvästi työttömyyskassatilastoista, joiden mukaan palkansaajakassoihin järjestäytyneitä oli kaikkiaan 82.7 %. Naisilla osuus oli 86.4 ja miehillä 78.9 % (taulukko 38). Vuonna 2017 ero on entisestään kasvanut. Barometrissa osuudet ovat pysyneet samoina ja kassatilastojen mukaan osuudet ovat laskeneet. Kaikkiaan palkansaajakassojen osalla miehistä jäsenenä on vuonna 2017 74.5 ja naisista 84.5 %. Kokonaisjärjestäytymisaste on 79.5 %.

Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäsenyydessä kehityssuunta oli vuoteen 2009 asti työolobarometrissa sama kuin järjestäytymiskyselyissä. Järjestäytyminen oli hienoisessa laskussa. Sukupuolittainkin järjestäytyminen oli paljolti samansuuntaista ja naiset olivat liittojen jäseniä useammin kuin miehet. Vuoden 2009 jälkeen taas barometrin antama kuva poikkeaa selvästi järjestäytymiskyselyistä. Työolobarometrin mukaan palkansaajaliittoihin kuulumisen lisäänty suhteellisesti sekä miehillä että naisilla vuoteen 2013. Järjestäytymiskyselyn mukaan taas kehitys on päinvastaista. Järjestäytymisaste oli laskussa sekä miehillä että naisilla. Vuoden 2013 jälkeen kehitys tutkimusten välillä on osin yhdenmukaistunut. Barometrin mukaan

keskusjärjestöjen liittojen osalla järjestäytyminen on laskenut kaikkiaan 2 prosenttiyksikköä. Miehillä laskua on 5 ja naisilla puolestaan nousua on yksi prosenttiyksikkö. Tämän tutkimuksen perusteella sekä miesten että naisten järjestäytyminen on laskenut, miesten 6 ja naisten 4 prosenttiyksikköä.

Työolobarometrin pelkkään työttömyyskassaan kuuluvia koskevat tiedot ovat vuoteen 2009 asti melko häilyviä ja työttömyyskassatilastoista poikkeavia. Vuoden 2013 osalla tiedot ovat jo melko lähellä kassatilastoja ja vuonna 2017 osuudet ovat liki samat. Työttömyyskassatilastojen mukaan sekä miesten että naisten osalla keskusjärjestöjen ulkopuolisten kassojen jäsenyys on suhteellisesti kasvanut aina vuodesta 1989 lähtien. YTK-kassa on näistä kassoista selvästi suurin ja kassatilastojen mukaan miehistä on kuulunut kassaan suurempi osuus kuin naisista. Vuonna 2017 miehistä kuului liittojen ulkopuolisiin kassoihin 20 % ja naisista 14 %.

Työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2017 työttömyysasteet olivat miehillä 8.9 % ja naisilla 8.4 %. Työttömät ovat heikommin järjestäytyneitä kuin työlliset. Sukupuolten ero on kuitenkin samanlainen sekä palkansaajilla että työttömillä. Naisten järjestäytyminen on suurempaa keskusjärjestöjen kassoissa ja miesten taas niiden ulkopuolisissa kassoissa ja tilanne on sama sekä palkansaajilla että työttömillä.

Taulukko 38. Sukupuolittainen järjestäytyminen (%) työolobarometrin, järjestäytymiskyselyjen ja kassatilastojen mukaan 1989–2017

Liiton jäsen	työolobarometri								tämä tutkimus							
	1994	2000	2001	2004	2009	2010	2013	2017	1989	1994	2001	2004	2009	2013	2017	
Miehet				72	70	69	71	66			67	65	62	58	52	
Naiset				74	73	75	79	80			76	73	73	71	66	
Yhteensä				73	71	72	75	73	72	78	71	69	67	65	59	
Vain kassa									Kassatilastot Keskusjärj. ulkopuoliset kassat							
Miehet				10	9	12	18	21		4	10	13	16	18	20	
Naiset				9	15	13	11	13		3	8	10	12	13	14	
Yhteensä				10	12	12	15	17	1	4	9	12	14	16	17	
									Kassatilastot kaikki kassat							
Miehet				82	79	81	89	89		83	79	81	81	79	75	
Naiset				83	88	88	90	90		93	89	89	87	86	85	
Yhteensä	85	79	83	83	83	84	90	90	80	87	84	85	84	83	80	

Työttömyyskassatilastoista taulukkoon 38 sisältyvät keskusjärjestöjen ulkopuoliset työttömyyskassat, joista YTK on selvästi suurin. Kaikki kassat kattavat palkansaaja-kassat. Yrittäjäkassoja aineistoon ei sisälly.

7.4 Tulosten arviointia

Tutkimuksen mukaan keskusjärjestöihin kuuluviin liittoihin järjestäytyminen on laskenut vuoden 2013 64.5 prosentista 59.4 prosenttiin vuonna 2017. Eroa aiempaan on 5.1 prosenttiyksikköä. Lasku on suurta verrattuna edelliseen nelivuotiskauteen, jolloin se oli 2.9 prosenttiyksikköä. Muut raportissa tarkastellut tutkimukset, Tilastokeskuksen työvoimatutkimukset, työttömyyskassatilastot ja Työolobarometri tukevat käsitystä järjestäytymisen laskusta. Työvoimatutkimuksen 2017 mukaan järjestäytymisaste on 55.1 %, mikä on 3.4 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2013. Työttömyyskassatilaston mukaan järjestäytymisaste on vuonna 2017 62.2 % ja siinä on laskua 5 prosenttiyksikköä vuodesta 2013. Työvoimatutkimuksen mukaan edunvalvonnan piirissä olevien järjestäytymisaste laski edellisellä tutkimuskaudella 3.6 prosenttiyksikköä eikä sen aleneminen ole siis kiihtynyt. Kassatilastoissa taas lasku

on kiihtynyt aiemmasta. Se oli vuosien 2009 ja 2013 välillä 2.8 prosenttiyksikköä. Nämä tulokset ovat vertailukelpoisia sikäli, että tarkastelussa ovat mukana sekä palkansaajat että työttömät. Työolobarometrissa järjestäytymisaste on vuonna 2017 73 % ja siinä on laskua vuodesta 2013 2 prosenttiyksikköä. Erot järjestäytymisasteessa aiheutuvat tutkimusten erilaisista tietolähteistä ja tietojenkeruutavoista.

Työttömyyskassatilastot ja tämän tutkimuksen tulokset vastaavat toisiaan lähes täysin. Vuonna 2017 keskusjärjestöihin kuuluvien palkansaajaliittojen työttömyyskassoissa on kassatilastojen mukaan jäseniä 1 482 000 ja tämän tutkimuksen mukaan liitoissa on 1 414 000 edunvalvonnan piirissä olevaa jäsentä. Ero on 68 000. Liittojen työttömyyskassoissa on kuitenkin 81 000 yksilöjä jäsentä vuonna 2017 ja sen vähentäminen liittoihin kuuluvien työttömyyskassojen jäsenmäärästä peittää eron. Tämä yhdenmukaisuus on toteutunut myös aiemmissä tutkimuksissa.

Työvoimatutkimus suoritetaan otantaan perustuvana kyselytutkimuksena. Siitä saatu keskusjärjestöjen jäsenmäärä alittaa työttömyyskassatilastojen mukaiset jäsenluvut 188 000:lla vuonna 2017. Työttömyyskassojen yksilöjäsentien huomioimisen jälkeen Työvoimatutkimuksessa keskusjärjestöihin järjestäytyneitä olisi noin 107 000 liian vähän. Tämä ero on kaventunut vuodesta 2013, jolloin se oli 158 000.

Työolobarometrin tulokset ovat muista poikkeavia. Sen mukaan järjestäytyminen on selvästi korkeammalla tasolla kuin muissa aineistoissa. Keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen osalta järjestäytyminen on muita tutkimuksia korkeampaa siksi, että barometriin sisältyvät vain palkansaajat. Työttömillä järjestäytyminen on vähäistä ja he puuttuvat aineistosta. Työolobarometrin ja muiden tutkimusten järjestäytymisasteen eroja ei kuitenkaan täysin selitä työttömien puuttuminen aineistosta, sillä työvoimatutkimusten mukaan palkansaajien, joihin työttömät eivät sisälly, järjestäytymisaste on vuonna 2017 57.9 %, mikä on peräti 15 prosenttiyksikköä pienempi kuin Työolobarometrin osuus. Työolobarometrissa viimeaikainen kehitys on samansuuntaista, laskevaa, kuin muissa lähteissä. Kuitenkin aiemmin vuosien 2009 ja 2013 välillä järjestäytyminen kohosi sen mukaan 4 prosenttiyksikköä, kun taas muiden tutkimusten mukaan tuolloin järjestäytymisaste laski. Palkansaajilla työvoimatutkimuksen mukaan laskua oli 4 prosenttiyksikköä.

Keskusjärjestöjen ulkopuolisten kassojen Yleisen työttömyyskassan osalla eroja eri lähteiden luvuissa ei juurikaan ole. Vuonna 2017 näissä on jäseninä noin 17 % palkansaajista ja työttömistä ja nousua vuodesta 2013 on 1-2 prosenttiyksikköä.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimukset, työttömyyskassatilastot, työolobarometri ja tämä tutkimus näyttävät keskusjärjestöihin järjestäytymisen laskeneen vuosien 2013 ja 2017 välillä ja laskua on 2-5 prosenttiyksikköä. Tämän tutkimuksen mukaan liittojen varsinaisen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä pysyi lähes ennallaan vuodesta 2004 vuoteen 2009 ja järjestäytyneiden osuus aleni siksi, että palkansaajien ja työttömien yhteismäärä kohosi samaan aikaan 51 000. Keskusjärjestöjen ulkopuolisen, yksilöjäsenyyteen perustuvan, Yleisen Työttömyyskassan YTK:n, jäsenmäärä kasvoi taas selvästi. Vuonna 2004 kassassa oli jäseniä 239 000 ja 2009 303 000. Nousua on siten 64 000. YTK:n osuus palkansaajista ja työttömistä oli vuonna 2001 7.9 %, vuonna 2004 10.4 % ja 12.9 % vuonna 2009.

Vuoden 2009 jälkeen keskusjärjestöjen edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä laski 66 000 vuoteen 2013 ja edelleen 100 000 vuosien 2013 ja 2017 välillä. Vuonna 2017 näitä jäseniä on 1 414 000. YTK:n jäsenmäärä oli vuonna 2013 335 000 ja siinä oli lisäystä 32 000. YTK:n osuus palkansaajista ja työttömistä oli tuolloin 14.3 %. Vuonna 2017 YTK:n jäsenmäärä on 390 000 ja vastaava osuus on 16.6 %. Palkansaajien ja työttömien määrä nousi vain 2 000 vuodesta 2009 vuoteen 2013. Sen jälkeen nousua on 35 000 vuoteen 2017 mennessä. Vuonna 2013 vuodesta 1994 alkaneen tarkastelun aikana liittojen ja liittojen ulkopuolisten työttömyyskassojen yhteinen jäsenmäärä laski ensimmäisen kerran. Vuonna 2013 palkansaajakassoissa oli kaikkiaan runsaat 30 000 jäsentä vähemmän kuin vuonna 2009. Vuonna 2009 kaikkien palkansaajakassojen mukainen järjestäytymisaste oli 84.2 % ja vuonna 2013 se oli 82.7 %. Nyt lasku on jatkunut. Vuonna 2017 työttömyyskassatilastojen mukaan palkansaajakassojen jäsenmäärä on 46 000 pienempi kuin vuonna 2013 ja osuus palkansaajista ja työttömistä on 79.5 %.

Sukupuolten ero järjestäytymisessä on kasvanut hieman. Naiset ovat selvästi useammin keskusjärjestöihin kuuluvien liittojen jäseniä kuin miehet. Tämän tutkimuksen mukaan ero on 14.1 prosenttiyksikköä ja se on kasvussa. Keskusjärjestöjen osalta naisten järjestäytymisaste oli vuonna 2013 70.5 % ja miesten 58.4 %. Vuonna 2017 osuudet ovat 66.4 % ja 52.3 %. Työvoimatutkimuksessa ero on 11.8 ja työttömyyskassatilastoissa 16.2 prosenttiyksikköä ja niissäkin ero on kasvanut. Miehet

ovat naisia useammin liittyneet keskusjärjestöjen ulkopuolisiin palkansaajakassoihin, siis lähinnä YTK-kassaan. Niinpä kaikkien palkansaajakassojen osalta sukupuolittainen ero jäsenyydessä on edellistä hieman pienempi, 10 prosenttiyksikköä. Järjestäytyneisyys niissä on naisilla 84.5 % ja miehillä 74.5 % ja ero on kasvanut 2.5 prosenttiyksikköä vuodesta 2013.

Tämän tutkimuksen toimialatarkastelu on yhä hieman epäluotettava. Erityisesti julkisen sektorin toimintojen yksityistyminen aiheuttaa viiveitä sekä palkansaajaliittojen että julkisissa tilastoissa. Tämä tekee kehityksen tarkastelun epävarmaksi. Kuitenkin on tiedossa, että vanhastaan valtion ja kunnan palveluksessa ollaan hyvin järjestäytyneitä. Samoin teollisuudessa, jossa nyt myös ylemmät toimihenkilöt ovat tehostaneet toimintaansa ja heillä on teollisuusaloilla runsaasti uusia työehtosopimuksia. Heikointa järjestäytyminen on yksityisissä palveluissa, joissa järjestäytymisaste on vähän alle 50 prosenttia. Se on vain hieman laskenut vuodesta 2013. Julkisten toimintojen yhtiöityminen ja siirtyminen tilastoissa yksityisiin palveluihin on aiemmin lisännyt yksityisten palvelujen järjestäytymisastetta ja on vaikea sanoa, miten perinteiset yksityiset palvelualat ovat kehittyneet. Julkisissa palveluissa ja teollisuudessa järjestäytyminen on tämän tutkimuksen mukaan laskenut, julkisissa palveluissa 3,5 ja teollisuudessa 9 prosenttiyksikköä, mutta järjestäytymisaste julkisissa palveluissa on kuitenkin 73 % ja teollisuudessa 72 % eli selvästi keskimääräistä korkeampi.

Ikä on yhteydessä järjestäytymiseen. Kuitenkin Työvoimatutkimuksessa iän mukainen ero järjestäytymisessä näkyy selvimmin alle 30-vuotiaiden ja tätä vanhempien ikäryhmien välillä. Alle 30-vuotiaista on järjestäytynyt 30 %. Osuus 30–39-vuotiailla on 56 % ja osuus nousee vanhemmissa ikäryhmissä. Vähintään 60-vuotiailla järjestäytyneiden osuus on 71 %. Vuosien 2009 ja 2013 välillä alle 30-vuotiaiden järjestäytyminen laski selvästi eniten, 7.6 prosenttiyksikköä. Sen jälkeen lasku on 2.3 prosenttiyksikköä. Nyt ovat laskeneet eniten, 4–5 prosenttiyksikköä, 30–59-vuotiaiden ikäryhmien järjestäytymisasteet. Kun järjestäytyneitä edunvalvonnan piirissä olevia keskusjärjestöjen jäsenliittojen jäseniä on Työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2017 65 000 vähemmän kuin vuonna 2013, on 30–59-vuotiaiden määrä laskenut 61 400 eli 95 % vähennyksestä. Vuosien 2009 ja 2013 välillä vastaava osuus oli 71 %.

Epättyypilliset työsuhteet liittyvät vähäisempään järjestäytymiseen. Osa-aikaisten ja määräaikaisten järjestäytymisaste oli vuonna 2013 sama, 43 %. Osa-aikaisilla järjestäytyminen on laskenut hieman. Vuonna 2017 se on 39,6 %. Määräaikaisilla osuus on pysynyt ennallaan. Alle 30-vuotiailla osa-aikaisilla työllisillä järjestäytyminen on erityisen alhaalla. Heillä järjestäytymisaste on vain 18,7 % vuonna 2017 ja osuus on ollut laskussa jo vuodesta 2004, jolloin se oli 25,5 %. Muilla alle 30-vuotiailla palkansaajilla osuus on vuonna 2017 40,4 %. Vähintään 30-vuotiailla vastaavat luvut ovat 58,7 % ja 66,2 %. Osa-aikaisuus vähentää siten järjestäytymistä kaikissa ikäryhmissä. Ero on kuitenkin suurimmillaan alle 30-vuotiailla.

Määräaikaisten palkansaajien järjestäytyminen on paljon osa-aikaisten järjestäytymisen kaltaista. Alle 30-vuotiaista määräaikaisista on järjestäytynyt 27,4 % ja sitä vanhemmista 60 %. Vakinaisessa työsuhteessa olevien vastaavat osuudet ovat 35,6 % ja 66 %. Määräaikaisten ja osa-aikaisten vähäinen järjestäytyminen on suuressa määrin yhteydessä ikään. Määräaikaisista 52,1 % ja osa-aikaisista 47,7 % on alle 30-vuotiaita, joiden järjestäytymisaste on yleensäkin matala. Ikäryhmittäisessä tarkastelussa erot yleiseen järjestäytymiseen ovat selvästi pienemmät.

LÄHTEET

- Ahtiainen, Lasse (2002): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2001. Työpoliittinen tutkimus no. 246. Työministeriö, Helsinki 2002.
- Ahtiainen, Lasse (2006): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2004. Työpoliittinen tutkimus no. 298. Työministeriö, Helsinki 2006.
- Ahtiainen, Lasse (2011a): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2009. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 27/2011, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Ahtiainen, Lasse (2015): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 52/2015, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki
- Ahtiainen, Lasse (2011b): Työehtosopimusten kattavuus Suomessa 2008. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 28/2011, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Ahtiainen, Lasse (2016): Työehtosopimusten kattavuus Suomessa 2014. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 11/2016, Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki.
- Backberg, Kristiina (1993): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1990. Työpoliittinen tutkimus no. 50. Työministeriö, Helsinki 1993.
- Böckerman, Petri ja Uusitalo, Roope (2005): Union Membership and the Ghent System. Työpapereita 213. Palkansaajien tutkimuslaitos, Helsinki 2005.
- Kauppinen, Timo ja Köykkä Virpi (1991): Palkansaajien järjestäytyminen 1989. Työpoliittinen tutkimus no. 9. Työministeriö, Helsinki 1991.
- Lyly-Yrjänäinen, Maija (2018): Työolobarometri 2017. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työelämä 32/2018. Työ- ja elinkeinoministeriö 2018.
- Sandqvist, Linda (1996): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994. Työpoliittinen tutkimus no. 138. Työministeriö, Helsinki 1996.
- Ylöstalo, Pekka & Jukka, Pirkko (2011): Työolobarometri – lokakuu 2010. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 27/2011. Helsinki.
- Tutkimusta varten tilatut aineistot:
 Finanssivalvonta 2018: Työttömyyskassojen jäsenmäärät 2005-2018.
 Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö 2001: Selvitys Työttömyyskassojen piiriin kuuluvista liitoista, alajärjestöistä ja ammateista.
 Työvoimatutkimus 1994, 1995, 1998, 2001, 2004, 2005, 2009, 2013, 2017. Tilastokeskus.
 Vakuutusvalvontavirasto 2005: Työttömyyskassojen jäsenmäärät 1989-2004.

LIITE 1

Järjestäytymiskysely 2017

1. Liiton nimi

2. Mihin keskusjärjestöön liittonne kuuluu ?

1. AKAVA

2. SAK

3. STTK

4. Liitto ei kuulu keskusjärjestöön

Jäsentietoja

3. Mikä oli liittonne kokonaisjäsenmäärä 31.12.2017 ?

4. Kuinka paljon arvioisitte liittonne kokonaisjäsenmäärään kuuluneen 31.12.2017

1. eläkeläisiä _____

2. työttömiä _____

3. yrittäjiä _____

4. opiskelijoita _____

5. muita epätyypillisiä
jäseniä (vapaajäsenet yms.) _____

5. Kuinka paljon arvioisitte liitossanne olleen 31.12.2017 jäseniä, jotka työskentelevät ulkomailla ?

6. Kuinka paljon liitossanne oli jäsenmaksunsa maksaneita jäseniä 31.12.2017 ?

7. Kuinka paljon liitossanne oli naisjäseniä 31.12.2017 ?

8. Jäsenistön ikärakenne 31.12.2017.

syntymävuosi	miehiä	naisia
1988 -	_____	_____
1978 - 1987	_____	_____
1968 - 1977	_____	_____
1958 - 1967	_____	_____
- 1957	_____	_____

Ilmoita työelämässä mukana olevien ikärakenne. Mikäli tiedot eivät ole vuodenvaihteesta 2017/18, ilmoita tietojen ajankohta _____

9. Kuinka suuri osa liittonne jäsenistöstä työskentelee

1. teollisuudessa _____ %
(metalliteollisuus, rakennustoiminta,
metsäteollisuus yms.)

2. yksityisillä palvelualoilla _____ %
(kauppa, majoitus ja ravitsemus, pankki ja vakuutus, liikenne yms.)

3. julkisilla palvelualoilla _____ %

1. valtio _____ %

2. kunnat _____ %

3. seurakunnat _____ %

4. alkutuotannossa
(maa- ja metsätaloudessa,
kaivostoiminnassa yms.) _____ %

10. Mikä on liittonne järjestäytymisaste 31.12.2017 ? (jäsenmäärän arvioitu osuus kaikkien potentiaalisten jäsenten määrästä)

jäsenmäärä _____

potentiaalisten jäsenten määrä _____

järjestäytymisaste _____ %

Kiitos vastauksistasi!

Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2017

Tutkimus on jatkoa työministeriössä tehdyille Timo Kauppisen ja Virpi Köykan Palkansaajien järjestäytyminen 1989, Linda Sandqvistin Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa 1994 sekä Lasse Ahtiaisen vastaaville tutkimuksille vuosilta 2001, 2004, 2009 ja 2013. Ensisijaisena tarkoituksena on selvittää, millaista järjestäytyminen on vuonna 2017 aiempiin tutkimuksiin verrattuna. Järjestäytymistä selvitettiin maaliskuussa 2017 keskusjärjestöihin kuuluville ammattiliitoille suunnatulla kyselyllä. Kyselylomake oli sama kuin aiemmissa tutkimuksissa ja siinä kysytään järjestäytymisen lisäksi myös liittojen jäsenrakennetta. Keskeistä järjestäytymisasteen selvittämisessä on edunvalvonnan piirissä olevien jäsenten määrä, jonka osuus palkansaajien ja työttömien yhteismäärästä muodostaa järjestäytymisasteen. Vuoden 2017 lopussa ammattiliitoissa oli kaikkiaan 2 043 000 jäsentä. Näistä kuitenkin 630 000 eli 30,8 % voidaan luokitella varsinaisen edunvalvonnan ulkopuolella oleviksi. Edunvalvonnan piirissä olevia jäseniä oli vuoden 2017 lopussa kaikkiaan 1 414 000 ja sen perusteella laskettu järjestäytymisaste on 59,4 %. Vuonna 2013 vastaava luku oli 64,5 % ja siten järjestäytymisaste on laskenut 5,1 prosenttiyksikköä.

Painettu

ISSN 1797-3554

ISBN 978-952-327-397-9

Verkojulkaisu

ISSN 1797-3562

ISBN 978-952-327-398-6

Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Paino: Grano Oy, 2019

